

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Transgenerační přenos výchovných stylů v rodině

Transgeneration transmission of educational styles in the family

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

PhDr. Ivana Nováková

Autor:

Markéta Skalová, DiS.

Praha 2016

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat především paní PhDr. Ivaně Novákové za odborné vedení a cenné rady při psaní této bakalářské práce a rodině za trpělivost.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Transgenerační přenos výchovných stylů v rodině“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Markéta Skalová, DiS.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na transgenerační přenos výchovných stylů v rodině a je rozdělena do dvou částí, do teoretické a praktické části. V teoretické části práce jsou popsány a definovány základní pojmy a definice rodiny, výchovy, výchovných stylů a transgeneračního přenosu. Praktická část se snaží zjistit, do jaké míry se vyskytuje transgenerační přenos výchovných stylů v rodině.

Annotation

This thesis focuses on transgenerational transmission of educational styles in the family and it is divided into two parts, theoretical and practical part. The theoretical part describes and defines the basic concepts and definitions of family, upbringing, educational styles and transgenerational transmission. The practical part is trying to determine the extent to which it occurs transgenerational transmission of educational styles in the family.

Klíčová slova

transgenerační přenos, výchova, rodina, výchovné styly, negativní výchovné styly

Keywords

transgeneration transmission, upbringing, family, educational styles, negative educational styles

Obsah

Úvod.....	7
1 Rodina.....	9
1.1 Význam rodiny	10
1.2 Struktura a vztahy v rodině.....	12
2 Výchova.....	14
3 Výchovné styly	19
3.1 Výchovné styly dle Kurta Lewina	19
3.2 Model dvou dimenzí rodičovských postojů.....	22
3.3 Model devíti polí způsobů výchovy.....	23
3.4 Negativní styly výchovy	23
4 Transgenerační přenos	26
4.1 Vědomý a nevědomý transgenerační přenos	26
4.2 Transgenerační psychologie	27
5 Shrnutí teoretické části.....	31
6 Praktická část	32
6.1 Výzkum.....	32
6.2 Cíl výzkumu a hypotézy	32
6.3 Nástroj sběru dat	33
6.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	34
6.5 Hypotézy	48
6.5.1 Hypotéza č. 1	48
6.5.2 Hypotéza č. 2	49
6.5.3 Hypotéza č. 3	50
7 Shrnutí praktické části	51
Závěr	52

Zdroje.....	53
Prameny	53
Slovníky a encyklopedie	54
Elektronické zdroje	54
Přílohy.....	55
Dotazník.....	55
Tabulky	60
Seznam grafů	64
Summary.....	65

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá rodinou, výchovou a především transgeneračním přenosem, výchovnými styly v rodině a negativními výchovnými styly v rodině. Práce je rozdělena do dvou hlavních částí, do části teoretické a do části praktické. Cílem této práce je předložit ucelený přehled o výchovných stylech v rodině a transgeneračním přenosu a pomocí kvantitativního výzkumu – dotazníkového šetření zjistit, do jaké míry se vyskytuje transgenerační přenos výchovných stylů v rodině.

V úvodu práce je uvedena kapitola, která se zabývá rodinou. Nejprve je uvedeno několik základních definic rodiny, a to z pedagogického a psychologického slovníku a také jedna definice z pohledu sociologického. Následně se zabývám základními druhy rodiny a postavením rodiny ve vztahu s ostatními činiteli výchovy, které působí na dítě. Následují dvě podkapitoly o významu rodiny. A to z pohledu historického i z pohledu současného, struktura rodiny a základní vztahy v rodině a jejich vliv na výchovu jedince.

Dále se v této bakalářské práci zabývám výchovou. Opět jsou zde uvedeny některé základní definice výchovy, a to z pedagogického a psychologického slovníku. A také popisují užší a širší pojetí výchovy a výchovné prostředky (kladení a kontrola požadavků, odměny, tresty, povzbuzování, slovní působení, osobní příklad).

Důležitým tématem této práce jsou výchovné styly, které nejprve definuji a popisují 3 pojetí výchovných stylů a způsobů výchovy, a to pojetí dle Kurta Lewina, Model dvou dimenzí rodičovských postojů, Model 9 polí způsobů výchovy. Vzhledem k tomu, že se při výchově dítěte vyskytují také negativní výchovné styly, jsou v této práci některé stručně popsány.

Následuje kapitola o samotném transgeneračním přenosu. Jsou zde uvedeny základní definice a shrnutí o transgeneračním přenosu v rodině. Dále se zabývám vědomým a nevědomým transgeneračním přenosem a transgenerační psychologií, která s tímto tématem úzce souvisí.

Praktická část této bakalářské práce je rozdělena do tří částí. V první části popisují výzkum, cíl praktické části, hypotézy a nástroj sběru dat. Druhá část je věnována vyhodnocení dotazníkového šetření. Ve třetí části dle informací z dotazníkového šetření potvrzují / nepotvrzují stanovené hypotézy.

Pro téma o transgeneračním přenosu výchovných stylů v rodině jsem se rozhodla, protože jsem se podobným tématem již v minulosti zabývala a byla jsem jím zaujata.

Na podobné téma jsem napsala absolventskou práci, která nese název Problematika negativních výchovných stylů v rodině. Při psaní výše zmíněné práce mě zaujalo především to, jak si jedinec určitý výchovný styl osvojí a zda v tom mají roli dědičné faktory. Také mě zaujalo to, zda si výchovný styl jedinec musí vždy osvojit dle rodičů, nebo zda může při výchově vlastních dětí využít výchovný styl i naprosto opačný.

Při psaní této bakalářské práce jsem využila především literaturu z pedagogické a psychologické oblasti. Mezi stěžejní literaturu lze zařadit knihy od J. Čápa, a to Psychologii pro učitele a Psychologii výchovy a vyučování. Dále Pedagogickou encyklopedii J. Průchy a Pedagogiku pro učitele od A. Vališové a H. Kasíkové. Důležitým zdrojem byla také kniha J. Tóthové, Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení.

1 Rodina

Psychologický slovník uvádí, že rodina je „společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí.“¹

V pedagogickém slovníku je rodina definována jako „nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění jedince do sociální struktury.“²

Rodina jako sociální útvar je „společně žijící malá skupina lidí spojená pokrevními svazky a úzkými citovými vazbami.“³ Rodina je nezastupitelná v předávání hodnot z generace na generaci. Rodina také funguje jako nejdůležitější socializační činitel.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že rodina je v životě jedince nepostradatelná a nenahraditelná. Ten si díky rodině osvojuje nejdůležitější funkce, které následně uplatňuje ve svém životě.

Existuje více druhů rodin:

- nukleární
- rozšířená
- orientační
- prokreační
- neúplná

Prvním, nejzákladnějším typem je rodina nukleární. Nukleární rodina je tvořena rodiči, tedy matkou a otcem dítěte, a dítětem nebo více dětmi. Mezi nukleární rodinu lze zařadit i rodinu, která je tvořena pouze jedním rodičem, tedy jen matkou nebo otcem a dítětem či více dětmi. V několika posledních desetiletích se rodina proměňuje a zvyšuje se variabilita rodinných typů.⁴

Nukleární rodina rozšířená o blízké příbuzné je rodinou rozšířenou. Mezi blízké příbuzné patří také prarodiče a sourozenci rodičů dítěte.

---

¹HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 1. vyd. v ČR. Praha: J. Budka, 1993, 297 s.: obr. str. 181

²PRŮCHA, J, WALTEROVÁ E, MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995., str. 189

³KRAUS, B, POLÁČKOVÁ, V.. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, str 78

⁴PRŮCHA, J, WALTEROVÁ E, MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995

Orientační rodina je rodina, ve které jedinec vyrůstá jako dítě. Je to rodina, do které se jedinec narodí a která má od počátku vliv na jeho výchovu.⁵

Prokreační rodina je rodina, kterou jedinec později sám zakládá.⁶

Neúplná rodina je rodina, ve které funkci rodiče zastává pouze matka nebo otec. Ke vzniku rodiny neúplné dochází nejčastěji z důvodu rozvodu rodičů, ovdovění nebo je rodič svobodný a rodina tudíž nikdy nevznikla.⁷

Postavení rodiny ve vztahu s ostatními činiteli výchovy, které působí na dítě je charakteristické několika obecnými závěry:

- nejdůležitějšími vychovateli jsou rodiče, ostatní vychovatelé výchovu rodičů pouze doplňují
- „čas, který rodiče věnují výchově svých dětí, není hodnota, která bude kladně působit sama o sobě, její působení závisí na mnohých faktorech kulturní, morální a pedagogické povahy“⁸
- rodiče jsou odpovědní za výchovu dítěte celkově, nejen v rodinném prostředí
- vhodný společenský životní způsob rodičů a dětí je nedůležitějším předpokladem pro úspěšnou rodinnou výchovu
- dobrá výchova je tvořena organizací hodnotných příležitostí pro kontakty, činnosti dětí, zážitky dětí a za tuto organizaci nese odpovědnost rodina
- výchova v rodině nepřímá je v mnoha případech důležitější nežli výchova přímá⁹

1.1 Význam rodiny

Dle J. Čápa je rodina prvním zdrojem uspokojování potřeb dítěte. V rodině si dítě získá základní zkušenosti, které posléze využívá ve styku s ostatními lidmi. Rodina dítěti ale také přináší omezování jeho potřeb i frustraci.

Rodina příznivě stimuluje vývoj dítěte, působí na jeho psychickou stránku vývoje a to velmi silně. Rodina, ale také na druhé straně, může vývoj dítěte brzdit. Rodina se tak

---

⁵PRŮCHA, Jan (ed.). *Pedagogická encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009, 935 s.

⁶KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 215 s. str. 80

⁷POKORNÁ, Miroslava. *Stereotypy pracovníků klobáneků*. Brno, 2010. Dostupné z:

https://is.muni.cz/th/273776/fss_b/Bakalarska_prace.txt. Diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně

⁸PRŮCHA, Jan (ed.). *Pedagogická encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009, 935 s., str. 490

⁹PRŮCHA, Jan (ed.). *Pedagogická encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009

může stát brzdou jeho vývoje. Může být zdrojem zanedbávání, může narušit vývoj jeho schopností, ovlivňuje jeho charakter a vývoj celé osobnosti.¹⁰

Z historického hlediska dítě dříve vyrůstalo v rodině vícegenerační. Vícegenerační rodinu tvoří mimo rodičů a dětí také prarodiče, strýcové a tety a jejich děti. Tato velká rodina měla v životě dítěte velký význam a plnila více funkcí:

- zajišťovala reprodukci, výchovu a péči o dítě
- rodina byla výrobní jednotkou (hospodářství, řemeslo, zemědělství)
- vícegenerační rodina plnila ochrannou funkci, jak dětem, tak dospělým (nemoc, špatná ekonomická situace, přírodní katastrofy)
- větší kontrola dodržování sociálních norem¹¹

V současnosti dítě nejběžněji vyrůstá v rodině, která je malá, ne vícegenerační, tzn., že rodinu tvoří rodiče a děti. Zároveň současná rodina přestala plnit funkci výrobců, roste výchova ve školách a mimoškolních zařízeních. Současná rodina je tedy pro vývoj dítěte významná především z následujících hledisek:

- biologické
- výchovné
- ekonomické
- hledisko uspokojování sociálních potřeb dítěte¹²

Význam rodiny spočívá v tom, že dítěti dává základní, a proto velmi důležité zkušenosti do života. Rodina významně ovlivňuje dítě ve vzájemné sociální interakci. Dítě odkoukává, jak se jeden ke druhému v rodině chová, zda spolupracují. Dítě si díky rodině osvojuje techniky vyrovnávání se s náročnými životními situacemi. „Dítě sleduje, jaké názory a postoje týkající se práce, odpočinku a volného času, kultury, vzdělání morálních a jiných otázek jsou adekvátní; co je úkolem muže a ženy, které práce vykonávají, jak se chovají v rodině i mimo ni; jaká povolání jsou žádoucí a jaká ne; které cíle si člověk v životě vytyčuje, z čeho má radost a uspokojení, které hodnoty vyznává či zavrhuje.“¹³

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že rodina je pro jedince nedocenitelně významná. Rodina dítěti poskytne základní modely k napodobování a identifikaci, osvojuje si základní

---

¹⁰ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993.

¹¹ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993.

¹² ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993.

¹³ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993., str. 272

model sociální interakce a chování v malé sociální skupině a díky rodině si také osvojuje základní sociální požadavky a normy.¹⁴

1.2 Struktura a vztahy v rodině

Strukturu rodiny tvoří lidé, kteří patří do rodiny a ze kterých je rodina složena. „Jde také o to, jak je složena, tedy jaké jsou mezi členy rodiny vztahy, jaké úlohy nebo funkce v ní mají.“¹⁵

Do struktury rodiny lze zahrnout i blízké příbuzné, jako jsou prarodiče (popř. také praprarodiče), tety a strýce, ale také blízké přátele. Tato skupina blízkých lidí tvoří sociální síť rodiny a ve výchově dítěte je nutné tuto sociální síť brát v úvahu. Střed této sociální sítě tvoří rodiče a jejich vztahy mezi sebou.¹⁶

Tyto vztahy mezi rodiči jsou klíčové, ale též vztahy mezi sourozenci, neboli sourozenecké konstelace, jsou podstatné.

Nejvyšší požadavky jsou kladeny na prvorozené, protože prvorozený má být nositelem tradice. Prvorozený by měl být dle rodičů poslušný v kázni, dobře prospívat při vzdělávání. Prvorozený prožívá těžké období, pokud se rodičům narodí další potomek. Dítě, které mělo od rodičů plnou pozornost se o ni nyní musí dělit s mladším sourozencem. Od nejstaršího sourozence je očekáváno, že bude nápomocen s výchovou svých mladších sourozenců a bude doma pomáhat. Od prvorozeného se v rodině očekává odpovědnost, zralost.

Naopak nejmladší sourozenec je v mnohých případech hýčkán až rozmazlován. Je na něho kladen nízký stupeň v plnění požadavků. Nejmladší sourozenec se učí od svých starších sourozenců.

Nejmladší dítě může trpět pocitů méněcennosti vůči nejstaršímu sourozenci. Nejtěžší pozici mají dle J. Čápa sourozenci v prostřední pozici. Prostřední sourozenec vyvíjí snahu vyvarovat se konfliktům, může naplňovat roli vyjednavče mezi sourozenci i mezi kamarády, kterých má mnoho.

---

¹⁴ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993

¹⁵ ŘÍČAN, Pavel. *S dětmi chytře a moudře: psychologie výchovy pro rodiče a prarodiče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013., str. 61

¹⁶ ŘÍČAN, Pavel. *S dětmi chytře a moudře: psychologie výchovy pro rodiče a prarodiče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013.

Pokud je v rodině jediné dítě, nejvíce se podobá nejstaršímu ze sourozenců, ale znaky prvorozeného jsou výraznější. Jedináček může usilovat až o dokonalost a v častých případech není s ničím spokojen. Jeho chování odpovídá starším a dospělejším z toho důvodu, že vyrůstal spíše mezi dospělými.

Vztahy mezi sourozenci mohou být kladné nebo záporné a tyto vztahy ovlivňuje samotný způsob výchovy v rodině. Vztah mezi sourozenci se může změnit v průběhu dospívání mladšího sourozence. Záporný vztah mezi sourozenci je někdy na vině, díky samotným rodičům, kteří mezi nimi mohou podporovat rivalitu, srovnáváním sourozenců navzájem.¹⁷

---

¹⁷ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007.

2 Výchova

Podle pedagogického slovníku je výchova „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji.“¹⁸ Dle definice J. Čápa se výchova také „tradičně chápe jako záměrné a k určitému cíli směřující působení dospělých na děti s použitím určitých výchovných prostředků a metod (např. přesvědčování, odměny a tresty).“¹⁹

Výchovu lze definovat také takto: „Smyslem výchovy je předávání vědomostí a dovedností, kultur a zvyků dalším generacím za účelem socializace. Říkáme tedy o ní, že je společenským jevem.“²⁰

Z těchto výše uvedených definic lze výchovu pochopit, jako proces určitého působení jednoho člověka na člověka druhého za účelem socializace. Toto působení je záměrné a v důsledku by mělo mít pozitivní charakter a lze využívat více možností, jak toto působení aplikovat (pomocí výchovných prostředků, systém odměn a trestů apod.)

Výchovu lze charakterizovat také jako vztah, který je nejvlastnější mezi dětmi a jejich rodiči, vyskytuje se napříč generacemi a je poznamenána mezilidskými vztahy v rodině, ve státě, mezi občany i mezi národy. Toto je charakteristické pro sociální a společenský rozměr výchovy.²¹

V ontologickém směru lze výchovu charakterizovat, jako proces, který se děje ve světě a je důležitý pro budoucnost světa. „Znamená určité porozumění světu jako celku, je vymezením toho, jak do světa patříme, co v něm hledáme a jak ho spoluvytváříme.“²² Ontický směr výchovu charakterizuje jako proces, který není nikdy ukončen. Vychovatel je stále vychováván. Výchova se zakládá a formuje pokaždé v dalším lidském činu, který je výchovně relevantní.²³

Současné pojetí výchovy nebere výchovu jako jednosměrný proces, jak tomu bylo dříve, tedy tak, že působí pouze vychovatel na vychovávaného. Současná výchova bere v potaz i to, že vychovávaný působí na vychovatele. Vychovávaný působí na vychovatele

---

¹⁸ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ J., *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 277.

¹⁹ ČÁP, Jan., *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. 1. vyd. Praha: ISV, 1996, s. 13.

²⁰ MUSIL, Roman. *Pedagogika pro střední pedagogické školy*. 1.vyd. Praha: Informatorium, 2014., str. 13

²¹ PELCOVÁ, N., SEMRÁDOVÁ, I., *Fenomén výchovy a etika učitelského povolání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014.

²² PELCOVÁ, N., SEMRÁDOVÁ, I., *Fenomén výchovy a etika učitelského povolání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014, str. 17

²³ PELCOVÁ, N., SEMRÁDOVÁ, I., *Fenomén výchovy a etika učitelského povolání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014.

takovým způsobem, že ovlivňuje jeho náladu a následně ovlivňuje jeho chování. Vychovatel je také ze strany vychovávaného ovlivňován z hlediska názorů, zájmů životních cílů apod. „Metody působení dětí na rodiče jsou rozmanité – konstruktivní vliv logickým argumentováním, vyjednáváním; výčitky a opozice, požadování a vyhrožování, negativismus, ignorování rodičovských norem a požadavků; trestání rodičů (křikem, drážděním, děláním ostudy na veřejnosti, krádežemi, aj.); pasivní, rezignované chování; lichocení aj.“²⁴

Výchovu lze chápat ve dvou pojetí, a to jako:

- širší pojetí
- užší pojetí

Širší pojetí chápe výchovu jako působení celého sociálního prostředí, tedy vliv vrstevníků, rodiny, televizního vysílání, městského/vesnického prostředí. Tyto vlivy nezáměrně utvářejí osobnost dítěte.

Užší pojetí chápe výchovu jako aktivní a záměrnou interakci vychovatele na vychovávaného. Jedná se o výchovu a vzdělávání, kdy vychovatel využívá promyšlené postupy k tomu, aby dosáhl u vychovávaného změny v chování a ve vzdělanosti.²⁵

2.1 Výchovné prostředky

Výchovné prostředky jsou prostředky založené na zkušenostech a tradicích, v některých případech jsou to prostředky založené na vědeckých poznatcích. Výchovné prostředky jsou:

- kladení a kontrola požadavků
- odměny a tresty, povzbuzování
- slovní působení
- osobní příklad²⁶

Kladení a kontrola požadavků patří k základním výchovným prostředkům a je charakteristická vydáváním požadavků, příkazů a zákazů a následnou kontrolou, zda jsou dítětem vyplněny.

---

²⁴ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007., str. 248

²⁵ MUSIL, Roman. *Pedagogika pro střední pedagogické školy*. Vyd. 1. Praha: Informatorium, 2014.

²⁶ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007

„Požadavky, které na dítě kladou rodiče, učitelé a ostatní vychovatelé, jsou součástí rozsáhlého souboru požadavků kladených životem a prostředím.“²⁷ To znamená, že požadavky, které jsou na dítě kladeny prostřednictvím rodičů, jsou prostředky k pochopení a osvojení si požadavků společnosti. Především právních a morálních norem či pravidel soužití. Vhodné kladení těchto požadavků pomáhá dítěti žít vhodný způsob života.

Rozsah požadavků, které kladou rodiče na dítě, by měl odpovídat tomu, aby se osobnost dítěte rozvíjela vhodně. Při nedostatečném kladení požadavků se osobnost dítěte nemusí náležitě rozvíjet až zcela nerozvinout. Nevhodné je také kladení vysokých požadavků, které zcela neodpovídají možnostem jedince. Důležité je klást takové požadavky, které mírně překračují předpoklady jedince a lze je postupně zvyšovat. Kladené požadavky by měly odpovídat možnostem dítěte, jeho dosaženému stupni vývoje a je vhodné přihlížet i k individuálním rozdílům, které se mezi dětmi vyskytují.

Požadavky nelze jen vytyčovat, ale je také nutné kontrolovat, zda jsou plněny. V případě, že požadavky kontrolovány nejsou, vychovávaný je nebere vážně a neřídí se jimi. Pokud není kontrola požadavků, může se v důsledku jednat o výchovu nedůslednou.

Je vhodné klást takové požadavky, které lze vhodně zdůvodnit a jsou kladeny i kontrolovány laskavým způsobem. „Naproti tomu požadavky nezdůvodněné až nesmyslné a doprovázené křikem, vyhrožováním, ironizováním, agresivitou apod. jsou málo efektivní, popřípadě vedou dítě do opozice, negativismu, v mnoha případech proti všem vychovávajícím a autoritám.“²⁸

Odměny a tresty jsou nejběžnějšími výchovnými prostředky. Odměna je působení vychovatelů a je spojena s určitým jednáním vychovávaného, které je charakteristické kladným společenským hodnocením jeho chování. Může to být takové jednání, které vychovávanému přináší uspokojení jeho potřeb.

Existuje více druhů odměn:

- úsměv nebo sympatie, pochvala nebo kladné hodnocení
- věcné dary (finanční)
- umožnění aktivity, po které vychovávaný touží

---

²⁷ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007., str. 250

²⁸ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007., str. 252

Trestem lze označit takové chování, které vyjadřuje negativní společenské hodnocení daného chování nebo je to takové jednání, které vychovávaného nějakým způsobem omezuje, nemůže tak dosáhnout uspokojení svých potřeb.

Tresty mohou být:

- fyzické
- psychické (např. projevování negativních emocí)
- zákaz oblíbené činnosti (příkaz dělat neoblíbenou činnost)

Působení odměn ve výchově má lepší výsledky nežli využívání trestů ve výchově. Využívání odměn při výchově dítě podporuje v učení, naopak uplatňování jen trestů je spíše nevhodné.²⁹

Slovní působení se ve výchově uskutečňuje vzájemnou komunikací vychovatele a dítěte. Slovně se sdělují požadavky, některé odměny a tresty a také informace o splnění, popřípadě nesplnění požadavku. „Slovní sdělování plní ve výchově i řadu dalších funkcí, např. dospělý zdůvodňuje požadavek, informuje o možných následcích překročení zákazu, připomíná nezbytnost splnění požadavku pro dosažení cíle, pro uspokojení důležité potřeby dítěte, pro úspěch skupiny, ke které se dítě hlásí a na níž mu záleží.“³⁰ Slovo ve výchově nepůsobí pokaždé stejně, je to závislé na více podmínkách. Slovní působení má emoční a motivační účinky, pokud bylo v dřívější době spojeno s určitými emočními činnostmi.

Ve výchovném procesu má slovní působení nejčastěji formu přesvědčování, kdy se často využívají otázky, které dítě vybízí k přemýšlení. Proto je vhodné využívat přesvědčování u osob s vyšší inteligencí, vzdělaných nebo dominantních.

„Slovní působení včetně přesvědčování stejně jako kterýkoli jiný prostředek ztrácí na účinnosti, pokud se ho užívá v nadměrné míře a izolovaně od ostatních výchovných prostředků.“³¹

Osobní příklad nebo také vzor či model je forma výchovného působení, při kterém dochází k silnějšímu působení nežli u systému odměn a trestů a slovního působení. Dítě si vybere a následně napodobuje model (vzor) a je možné, že se s ním i identifikuje. Tento model vychovávanému pomáhá se orientovat ve skutečnosti, pomáhá mu v řešení konfliktů

---

²⁹ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007, str. 252 - 255

³⁰ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007., str. 259

³¹ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007., str. 261

a problémů v sociální, osobní o morální oblasti. Tento model vychovávaný napodobuje nevědomě a v některých případech i proti svému záměru.³²

---

³² ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007str. 262

3 Výchovné styly

Výchovné styly nebo také styly výchovy jsou dle J. Průchy definovány jako „Souhrn záměrných i spontánních způsobů chování vychovatele k vychovávanému.“³³

J. Čáp nazývá výchovné styly jako způsoby výchovy a definuje je následovně: „Termín způsob výchovy, popřípadě výchovný styl, vyčleňuje z vysoce složitého souboru výchovných procesů klíčové momenty: zejména emoční vztahy dospělých a dětí, jejich způsob komunikace, velikost požadavků na dítě, způsob jejich kladení a kontroly. Projevuje se též volbou výchovných prostředků a způsobem reagování dítěte na ně.“³⁴

3.1 Výchovné styly dle Kurta Lewina

Významné poznatky o stylech výchovy uvedl K. Lewin ve svém experimentálním výzkumu, který probíhal před 2. světovou válkou. K. Lewin uvádí tři základní výchovné styly:

- Autokratický výchovný styl
- Liberální (slabý) výchovný styl
- Sociálně integrační styl výchovy (demokratický)³⁵

Autokratický styl výchovy je charakteristický především tím, že klade důraz na bezpodmínečnou poslušnost. Vychovatel dítěti rozkazuje, hrozí a následně trestá pokud dítě příkaz nesplní, vyžaduje tak uposlechnutí všech příkazů, které dítěti zadal. Vychovatel, který dítě vychovává autokratickým stylem výchovy dítě málo respektuje, také v malé míře respektuje přání a potřeby vychovávaného. Z vychovatelovi strany se dítěti nedostává dostatek porozumění. Vychovatel „jednoznačně determinuje žáky svými zkušenostmi, úsudky a rozhodnutími, poskytuje jim málo samostatnosti a iniciativy.“³⁶

Při autokratickém stylu výchovy se vychovávaný jedinec více ocitá pod napětím, to vede k tomu, že je dítě více podrážděné. Děti, které jsou vychovány autokratickým způsobem se v dospělosti chovají dominantně a v některých případech se mohou chovat až agresivně. Pokud je tímto stylem vychováváno více jedinců ve stejný okamžik a ve stejném

³³ PRŮCHA, J, WALTEROVÁ E, MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, str. 279.

³⁴ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007, str. 303

³⁵ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007

³⁶ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007, str. 304

prostředí je možné, že tyto jedinci proti vedoucímu vytvoří jakousi koalici odporu proto vychovateli. „Děti se buď závisle přimknou k vedoucímu, jsou poslušné, submisivní, málo iniciativní až apatické, nebo jsou naopak agresivní proti vedoucímu a bouří se proti autoritám.“³⁷ Vychovávaný je závislý na vychovatelově pochvale. „Tento styl přináší svůj efekt, formuje se tím kázeň a disciplína, kterou nyní tolik postrádáme.“³⁸

K autokratickému stylu výchovy se přiklánějí vychovatelé, kteří mají nižší vzdělání nebo lidé s narušenou strukturou osobnosti.

Jedinci, kteří byli vychováni autokratickým stylem výchovy mohou trpět nízkým sebevědomím. Mohou trpět pocity méněcennosti, může docházet k výskytu psychosomatických poruch nebo neurotickým projevům.³⁹

Liberální (slabý) styl výchovy je typický slabým nebo zcela žádným vedením ze strany vychovatele. Tento styl výchovy je opakem výchovy autokratické. Vychovatel vynakládá snahu o co největší volnost v rozhodování dítěte a nijak neomezuje vychovávaného v jeho aktivitách.⁴⁰ Rodič na dítě neklade žádné požadavky, a pokud někdy vysloví požadavek, nenásleduje kontrola ani po dítěti nevyžaduje jeho následné plnění.

Rodiče, kteří vychovávají své dítě liberálním stylem výchovy, v důsledku nechávají své dítě, aby samo našlo vlastní řešení a cesty. Vychovatel odmítá tresty, především z toho důvodu, že tresty považuje za neurotizující. Tento styl výchovy má rozvíjet kreativitu a činnostné aktivity vychovávaných, respektovat zájmy a spontánní projevy prožívání vychovávaného. Vychovatel se staví spíše do role staršího sourozence nežli do role rodiče. Vychovatel svoji roli vidí v utváření podmínek, které zapříčiňují vhodný rozvoj osobnosti jedince, a to především v souladu s jeho vrozenými a přirozenými dispozicemi.⁴¹

Při liberálním stylu výchovy rodiče volí spíše pochvaly a povzbuzování, snaží se o to nemít vyhraněné morální postoje a hodnotící stanoviska. Při tomto stylu výchovy nejsou stanovena žádná pravidla a zásady, které by dítě muselo bezpodmínečně dodržovat. „Často se stává, že dítě chodí spát, jí, hraje si a volí své další činnosti podle toho, jak se cítí a co ho zrovna zaujalo.“⁴²

---

³⁷ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007, str. 304 - 305

³⁸ KOLAČNÁ, Eva. *O lásce manželské a rodičovské*. Praha: CEVAP, 2006., str. 135

³⁹ VALIŠOVÁ, A, KASÍKOVÁ H., *Pedagogika pro učitele*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007.

⁴⁰ VALIŠOVÁ, A, KASÍKOVÁ H., *Pedagogika pro učitele*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007, str. 135

⁴¹ VALIŠOVÁ, A, KASÍKOVÁ H., *Pedagogika pro učitele*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007, str. 380

⁴² VALIŠOVÁ, A, KASÍKOVÁ H., *Pedagogika pro učitele*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007

Liberální styl výchovy preferují osoby s vyšším intelektem, ale také rodiče, kteří jsou ve výchově dítěte nejistí. Tento styl výchovy preferují rodiče, kteří byli vychováni autokratickým stylem výchovy.

Děti, které rodiče vychovávali liberálním stylem výchovy mají ve svém následném životě problémy s respektem pravidel. Jedinci vychovávaní tímto stylem výchovy mohou v dospělosti mít chaos v oblasti morálních pravidel a vztahů. Mohou mít problém s návykovými látkami. Na druhou stranu lidé, kteří byli vychováni liberálně jsou tvořiví a schopni vlastního úsudku. Jsou také více kreativní a soběstační.⁴³

Sociálně integrační styl výchovy nebo také demokratický styl výchovy. Při sociálně integračním stylu výchovy rodiče své dítě (děti) respektují jako samostatnou bytost, která má právo o sobě rozhodovat s ohledem na jeho dosažený věk a možné důsledky jednání.⁴⁴

Rodič na dítě působí spíše příkladem, udílí méně příkazů a snaží se o podporu iniciativy vychovávaného. Při sociálně integračním stylu výchovy vychovatel stanovuje srozumitelná pravidla, která je třeba dodržovat. Vychovatel využívá vyvážený systém odměn a trestů a preferuje spíše domluvu a osobní příklad a přirozenou autoritu. „Tento výchovný přístup vychází ze zásady, že dítě by mělo dostávat věci ne jako úplatu, ale za to, že je hodné a přizpůsobuje se požadavkům dospělých, ale proto, že je potřebuje pro svůj zdárný vývoj.“⁴⁵

Rodiče, kteří využívají sociálně integrační styl výchovy, respektují osobnost svého dítěte a vedou děti ke spolupráci v rodině. Od dětí vyžadují sebekontrolu a sebezákladní dítěte. Cílem tohoto výchovného stylu je, aby si dítě uvědomovalo důsledky svého jednání, a to jak pro sebe tak pro své okolí. „Demokratický výchova přechází v sebevýchovu, kdy dítě zvnitřní požadavky dospělých a dodržuje je, i když je mimo dohled.“⁴⁶

Cílem sociálně integračního stylu výchovy je jedinec, který umí uskutečňovat své zájmy v kooperaci s ostatními a je schopen svoji individualitu zaměřit ve prospěch celku.⁴⁷

„Sociálně integrační styl výchovy se běžně považuje za optimální, přitom ho však někteří konkretizují tak, že jde fakticky spíše o liberální styl.“⁴⁸

---

⁴³ VALIŠOVÁ, A, KASÍKOVÁ H., *Pedagogika pro učitele*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007

⁴⁴ KOLAČNÁ, Eva. *O lásce manželské a rodičovské*. Praha: CEVAP, 2006.

⁴⁵ VALIŠOVÁ, A, KASÍKOVÁ H., *Pedagogika pro učitele*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007, str . 334

⁴⁶ VALIŠOVÁ, A, KASÍKOVÁ H., *Pedagogika pro učitele*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007, str. 334

⁴⁷ VALIŠOVÁ, A, KASÍKOVÁ H., *Pedagogika pro učitele*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007.

⁴⁸ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007., str. 305

3.2 Model dvou dimenzí rodičovských postojů

Výše uvedené tři styly výchovy podle Kurta Lewina, mají dle J. Čápa přednosti i nedostatky. Za přednosti lze označit to, že tyto styly jsou dobře pochopitelné, výrazné. Mají pro teorii i praxi vhodné schéma, ale prakticky jsou až příliš zjednodušené, což je jejich hlavní nevýhoda. Nevýhodou je také to, že nelze všechny případy zařadit výlučně do jednoho ze tří typů.⁴⁹

V modelu dvou dimenzí rodičovských postojů lze nalézt obdobu některým modelům osobnosti (např. Eysenck). Jedná se o 2 dimenze vztahu rodiče k dítěti, a to:

- Dimenze emočního vztahu k dítěti: kladný postoj (láska) – záporný postoj (nepřátelství)
- Dimenze řízení: slabé výchovné řízení – silné výchovné řízení

Dimenzí emočního vztahu k dítěti lze porozumět, jako 2 verzím emočního vztahu rodiče k dítěti, a to kladného emočního vztahu a záporného emočního vztahu a slabému a silnému výchovnému řízení.

Kladný emoční vztah je charakteristický tím, že rodiče vykonávají běžné činnosti společně s dětmi a to především v dobré náladě a v pohodovém vztahu. „Rodiče projevují porozumění pro dítě v běžných i náročných situacích: při obtížích, překážkách, nezdarech, konfliktech doma, ve škole, ve vztazích dítěte s vrstevníky, v situacích rozhodování apod.“⁵⁰

Záporný emoční vztah, je naopak od kladného emočního vztahu rodiče k dítěti charakteristický tím, že rodiče dávají veřejně najevo svoji nenávisť k dítěti. Dítěti je rodičem opakovaně vyčítáno, jak se pro něho museli obětovat (finančně, zdravotně, kariéru). Rodiče jsou lhostejní k úspěchům, ale také k problémům, které se mohou u dítěte vyskytovat. U záporného emočního vztahu se často vyskytuje trestání a celková lhostejnost vůči dítěti.⁵¹

Slabé výchovné řízení lze dle J. Čápa charakterizovat jako řízení, ve kterém chybějí nebo jsou na dítě kladeny požadavky v nedostatečné míře. Chybí kontrola plnění

---

⁴⁹ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007

⁵⁰ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993., str. 341

⁵¹ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993.

požadavků nebo je nedůsledná. Požadavkům podléhají spíše rodiče ze strany dítěte, nežli naopak. Rodiče dítěti odstraňují i takové překážky, které by bylo schopné odstranit samo.⁵²

Silné výchovné řízení je naopak od slabého výchovného řízení charakteristické tím, že dítě má strach z trestu od rodičů. Rodiče přehnaně kontrolují své dítě a nutí ho k plnění požadavků i bez ohledu na podmínky. Rodiče nutí dítě k jeho nejvyššímu možnému výsledku a rozhodují za dítě bez ohledu na jeho názory.⁵³

Dle J. Čápa má i tento model dvou dimenzí určité nedostatky spočívající v jednoduchosti každé dimenze. „Ve skutečnosti se kladný a záporný pól v dimenzi emočního vztahu navzájem nevylučují, časté jsou případy spojení poměrně silného kladného postoje se záporným, tedy případy ambivalence.“⁵⁴ Podobně je tomu i v dimenzi řízení.

3.3 Model devíti polí způsobů výchovy

Od konce 60. let probíhal na katedře psychologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze J. Čáp společně se svými spolupracovníky, zkoumal vztah způsobu rodinné výchovy k chování a vlastnostem mladistvých. Společně s tímto výzkumem se pokusili o zdokonalení modelu způsobu výchovy. V 90. letech došli k analyticko – synkretickému modelu, neboli k modelu devíti polí.⁵⁵

Tento model devíti polí lze považovat za jakousi spojnicí analytických modelů s modely syntetickými. Model devíti polí zahrnuje silné, slabé, střední a rozporné řízení. Emoční vztah rodiče k dítěti dělí na kladný, záporný a záporně-kladný.⁵⁶

3.4 Negativní styly výchovy

Při výchově mohou vychovatelé uplatnit i takové styly výchovy, které nejsou pro výchovu dítěte zcela vhodné. Tyto nevhodné styly výchovy, lze označit za negativní výchovné styly a jsou to především následující:

---

⁵² ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993., str. 342

⁵³ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993.

⁵⁴ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007., str. 305

⁵⁵ ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007.

⁵⁶ ŠLAHOROVÁ, Lucie, *Způsoby výchovy v rodině*. Brno 2010, Dostupné z :

https://is.muni.cz/th/216586/ff_b_a2/ledenBak.txt, Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně

- Úzkostný styl výchovy
- Rozmazlující styl výchovy
- Perfekcionalistický styl výchovy
- Protektivní styl výchovy
- Autokraticko – liberální styl výchovy

Úzkostný styl výchovy je charakteristický přehnanou péčí rodiče o své dítě. Rodič ze strachu o dítě na něm až velmi nezdravě lpí. Vychovatel zabraňuje vychovávanému v některých aktivitách, které považuje za nebezpečné, i když zcela nebezpečné ve skutečnosti nejsou. Tento výchovný styl má za následek omezování dítěte v aktivitách, poznávání druhých lidí. Rozmazlující styl výchovy je také charakteristický tím, že v důsledku na dítě působí tak, že mu zabraňuje v sociálním vyzrání. Vychovávaný je omezován, a tak „zvolí jako obranu aktivní protest a vzpouru, nebo pasivní podřizování, útlum, ztrátu iniciativy a apatii.“⁵⁷

Rozmazlující styl výchovy volí rodiče, kteří na svém dítěti až přehnaně citově lpí. Vychovatel se snaží dítěti vynahradit to, o co bylo dle jejich názoru ochuzeno. Dítě doslova zbožňují a je oceňováno za každý pokrok, kterého dosáhne. Rodiče, kteří vychovávají rozmazlujícím stylem výchovy se podřizují přáním i náladám dítěte, to je příčinou toho, že dítě v rodičích nevidí autoritu.⁵⁸

Perfekcionistický styl výchovy lze popsat, jako styl, při kterém se rodiče snaží téměř o dokonalost. Dítě musí být na nátlak rodičů ve všem první, dosahuje nejlepších výsledků. Tímto dítě přetěžují a přepínají. Přetěžování a přepínání v důsledku vede k neurotizaci dítěte. Dítě je ve stresu a má strach z každého neúspěchu.⁵⁹

Při **protektivním stylu výchovy** se rodiče „snaží, aby dítě dosáhlo kýžených hodnot, které jsou v jejich očích výhodné a významné.“⁶⁰ Rodičům je jedno, jakým způsobem těchto hodnot dítě dosáhne. Vychovávanému ve všem pomáhají a snaží se, aby se dítěti nenaskytly nepříjemnosti.

Autokraticko – liberální styl výchovy se vyznačuje nejednotným přístupem rodičů ve výchově. Tento styl je charakteristický tím, že jeden z rodičů volí autoritativní styl výchovy, tedy dítě musí striktně dodržovat pravidla. Při autokratickém stylu výchovy se

⁵⁷ KOLAČNÁ, Eva. *O lásce manželské a rodičovské*. Praha: CEVAP, 2006., str. 136

⁵⁸ KOLAČNÁ, Eva. *O lásce manželské a rodičovské*. Praha: CEVAP, 2006.

⁵⁹ KOLAČNÁ, Eva. *O lásce manželské a rodičovské*. Praha: CEVAP, 2006., str. 137

⁶⁰ KOLAČNÁ, Eva. *O lásce manželské a rodičovské*. Praha: CEVAP, 2006., str. 137

stává, že vychovatel nerespektuje přání a potřeby vychovávaného. Naopak při liberálním stylu výchovy se rodič k dítěti chová až příliš shovívavě. Neklade na dítě téměř žádné požadavky, nic dítěti nepřikazuje ani nezakazuje. Tento styl výchovy na jedince v důsledku působí nejednotně, následkem toho, může jedinec být méně svědomitý a mít slabou míru sebeovládání.⁶¹

---

⁶¹STODŮLKOVÁ, E, ZAPLETALOVÁ, E. *Pedagogika pro střední školy*. 1. vyd. Beroun: Machart, 2011.

4 Transgenerační přenos

Transgenerační přenos je dle psychologického slovníku definován jako „přenos určitého jevu z jedné generace na druhou, např. při výchově dětí.“⁶²

„Každá rodina, pokud je v psychologickém smyslu rodinou, udržuje vazby mezi svými členy a udržuje svou tradici. V životě rodiny je – obdobně jako v politice – tradice zdrojem legitimacy.“⁶³ Tyto tradice si rodina obvykle uchovává prostřednictvím předmětů, dovedností nebo vyprávění. Rodinné vazby mezi generacemi přesahují horizont rodin původních, v mnohých případech až do minulosti.

Hodnoty, které jsou v rodině předávány lze nazývat také rodinným kodexem. Tento kodex je „depozitářem zkušeností dané rodiny, jednak vodítkem, které orientuje členy rodiny v současnosti, ukazuje jim žádoucí způsoby chování, vzory a příklady.“⁶⁴

Transgeneračním přenosem lze tedy označit přenos určitého jevu, ale také přenos tradic a hodnot mezi generacemi v rodině.

Z historického hlediska transgenerační přenos lze nalézt u hlubinné psychoanalýzy Sigmunda Freuda a to prostřednictvím pojmů kulturního nebo fylogenetického dědictví. Toto dědictví je předáváno novým generacím díky transgenerační dynamice paměťových stop. „Za hlavní mechanismus přenosu mezi generacemi považoval proces identifikace, zprostředkující přetrvávající působení ztraceného objektu ve struktuře ega.“⁶⁵

4.1 Vědomý a nevědomý transgenerační přenos

Transgenerační přenos v rodině může být:

- vědomý
- nevědomý

---

⁶² HARTL, P, HARTLOVÁ, H, *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

⁶³ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), str. 64

⁶⁴ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), str. 66

⁶⁵ TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1.vyd. Praha: Portál, 2011. str. 21

„**K vědomému** přenosu patří všechny uvědomované aspekty rodinného dědictví, jež rodinu explicitně či implicitně situují do transgeneračního kontinua rodu.“⁶⁶ Vědomým transgeneračním přenosem lze tedy nazvat přenos verbalizovaných zkušeností předchozích generací, příběhů nebo mýtů, které se v rodině tradují. Do vědomého transgeneračního přenosu lze také zahrnout zvyky, které se v rodině dědí již několik generací, duchovní tradice nebo také určité rodinné rituály a zvyklosti.

Naopak **nevědomý transgenerační přenos** je tvořen „mezigeneračním přenosem všech životních zkušeností rodinné minulosti, které zůstávají neuzdravené, neukončené, nevypovězené nebo skryvané.“⁶⁷ Lze se tedy setkat s důsledky určitých situací, které ovlivňují i několik generací jdoucích po sobě. Mezi tyto situace lze zařadit předčasné otěhotnění, potraty, tragická úmrtí nebo nehody členů rodiny, přerušení kontaktů s rodinou,

Vzájemná souhra výše uvedených typů transgeneračního přenosu znamená, že „si rodina během životního cyklu v rámci svého emočního, sémantického i psychosociálního pole vytváří orientační těžiště toho, co je považováno za vedoucí k bezpečí a k opakování známých vzorců nebo naopak vedoucí k odkrývání nejistých horizontů nových životních perspektiv.“⁶⁸

4.2 Transgenerační psychologie

Transgeneračními přenosy se zabývá transgenerační psychologie, která se snaží o pomoc znovuoživení rodinné historie, její převedení z nejasného, skrytého nebo nespojeného do smysluplného celku minulosti rodiny. Tento proces umožní členům rodiny poznání o jejich skutečném původu. Podle transgenerační psychologie není rodina odpovědná za rodinnou minulost, ale je odpovědná za to, jak s touto minulostí ve své současnosti zachází.

Transgenerační psychologie má několik cílů (oblastí)

- Transgenerační vývojový cyklus
- Transgenerační emoční pole rodiny

---

⁶⁶TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1.vyd. Praha: Portál, 2011. str. 77

⁶⁷TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1.vyd. Praha: Portál, 2011. str. 77

⁶⁸TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1.vyd. Praha: Portál, 2011, str. 77

- Transgenerační dědičnost rodových struktur
- Transgenerační přenos rodinné rezilience a vulnerability
- Transgenerační rodinná diagnostika⁶⁹

Transgenerační vývojový cyklus se pokouší o „porozumění životnímu cyklu rodiny z perspektivy střídání generací“⁷⁰ Jde o pochopení vývojového procesu rodiny. Tento proces se odehrává na 2 osách, a to na horizontální nebo také integrační ose a na vertikální neboli transgenerační ose. Vertikální osa popisuje rodinu v současném časoprostoru ekosystémových vazeb a aktuálního životního cyklu. Vertikální osa popisuje vývoj nukleární rodiny v rámci dlouhodobého časového kontinua a to v mezigenerační souvislosti mezi předchozími a budoucími generacemi.⁷¹ Vertikální přenos tedy lze pochopit, jako přenos z generace rodičů na generaci potomků a horizontální osu, která představuje přenos mezi osobami stejné generace.

Transgenerační emoční pole rodiny lze vysvětlit, jako proces, při kterém se do nové rodiny přinese silové pole rodin původních. To má za následek propletení nepříbuzenských vztahů a tím se založí transgenerační dynamika emočního pole rodiny.

Po narození potomka dojde ke změně partnerského vztahu ze získaného na vrozený. „Tato skutečnost nerozlučitelnosti vrozené rodičovské vazby a přirozené nestálosti získaného partnerského vztahu se stává jedním z nejdůležitějších faktorů emoční rodinné dynamiky.“⁷² Vztahy, které jsou vrozené nelze ztratit, ale je možné, že se nenaplní jejich funkce. Tento vrozený vztah, který je založený na citech, znamená, že se v jejich potomcích střetávají dva rody. Tento vrozený vztah je charakteristický pokrevní vazbou, která členy rodiny spojuje na rodičovské a sourozenecké úrovni a je trvalá. Získaný vztah, který je založen na volbě nebo citech, pomáhají rozvíjet uzavřené rodinné systémy.⁷³

Jean Guyotat v rámci rodové vztahové struktury rozlišil dvě hlavní linie příbuzenských vztahů, a to:

---

⁶⁹ TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1.vyd. Praha: Portál, 2011

⁷⁰ TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1.vyd. Praha: Portál, 2011, str. 39

⁷¹ TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1.vyd. Praha: Portál, 2011. str. 39

⁷² TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1.vyd. Praha: Portál, 2011 str. 47

⁷³ TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1.vyd. Praha: Portál, 2011. str. 48

- **formální rodový vztah (institucionalizovaný)**, který je charakteristický definicí biologické perspektivy jedince, tedy tím, jak se jedinec sám definuje k ostatním členům rodiny.
- **imaginární rodový vztah (emočně - psychologický)**, jenž lze srovnat s psychologickou realitou rodiny. Tato psychologická realita se vztahuje k historii rodiny, budoucí i minulé.⁷⁴

Transgenerační dědičnost rodových struktur „spočívá v předávání vícevrstevní sítě emočních, sociálních, psychologických a duchovních významů, které mohou být vetknuty do explicitních narativních tradic i skrytých rodových příběhů.“⁷⁵ Jedinec je vlastními členy rodiny umístován do sítě sdílení. Tato síť se může odehrávat ve více rovinách, které lze popsat v genetické i psychologické rovině. Tyto struktury se opakují a členové rodiny se pro ně vědomě nerozhodli. „Jedná se o širokospektrální škálu vzájemných zisků a dluhů, závazků a povinností, jimiž jednotliví členové přispívají do rodinného systému, transformují, obohacují nebo naopak ochuzují existující rodové struktury, a tím připravují nový rodinný kód pro další mezigenerační přenos.“

Dědictví transgeneračního přenosu je kódováno a následně vyslovováno ve stejném jazyce a věděni a také ve stejných vzpomínkách a tradicích.⁷⁶

Transgenerační přenos rodinné rezilience a vulnerability. K rezilienci dojde v rodině, ve které nedochází ke spuštění ztrátové spirály rodinných zdrojů, při krizovém zatížení. Ztrátová spirála rodinných zdrojů je aktivuje v momentě, „kdy se stresové zatížení či traumatická událost stávají hybným momentem pro spuštění kontinua vícenásobných synchronních ztrát na různých úrovních rodinného systému.“⁷⁷

Vulnerabilita je charakteristická zraněním, ke kterému došlo v průběhu minulosti a je přeneseno do aktuálních interakčních vzorců.⁷⁸

Transgenerační rodinná diagnostika. Cílem transgenerační rodinné diagnostiky je představení perspektivy rodiny a pohled na rodinu, jako na otevřenou možnost, bez

⁷⁴ TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011.

⁷⁵ TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, str. 49

⁷⁶ TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011

⁷⁷ TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, str. 58

⁷⁸ TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011

ohledu na její transgenerační dědictví.⁷⁹ Při transgenerační rodinné diagnostice lze využívat genogram.

„Genogram je náčrt příbuzenských vztahů zahrnující několik generací, který má grafickou podobu rodokmenu.“⁸⁰ Po sestavení genogramu lze dospět k rodinné anamnéze. Při tvorbě genogramu se názorně zobrazují nejen základní údaje, jako jsou jména, data, důležité události, onemocnění, ale také se udávají výroky o kvalitě vztahů a především takové výroky, které se za určitých okolností předávají z generace na generaci. „Kupříkladu myšlenkové odkazy, delegování, rodinná tajemství, rodinné mýty, ale také kolektivní konstrukce reality a narativní tradice (např.: „Kdokoli se příliš vzdálí od našich mravních představ, bude vyloučen z rodiny,“ anebo „my jsme ti, kteří stále chodí oklikami, ale přesto dospějí k cíli.“)⁸¹

Technika vytváření genogramu se vyvinula z psychoanalytických směrů, které se zabývaly minulostí. Genogram jako metoda průzkumu, je oblíbený z toho důvodu, protože shrnuje důležité informace o rodině výstižně a je možné jej využívat i jako terapeutického prostředku.

---

⁷⁹TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011.

⁸⁰VYMĚTAL, Jan. *Obecná psychoterapie*. 2. vyd., rozš. a přeprac. Praha: Grada, 2004, 339 s. Psyché (Grada). str. 315

⁸¹VYMĚTAL, Jan. *Obecná psychoterapie*. 2. vyd., rozš. a přeprac. Praha: Grada, 2004, 339 s. Psyché (Grada). str. 315

5 Shrnutí teoretické části

Teoretická část této bakalářské práce pojednává o rodině, výchově, výchovných stylech a o transgeneračním přenosu.

Teoretickou část jsem rozdělila do 4 hlavních kapitol. V první kapitole s názvem Rodina jsem nejprve uvedla základní definice rodiny a druhy rodiny. V kapitole o rodině se také zmiňuji o postavení rodiny ve vztahu s ostatními činiteli výchovy. Do postavení rodiny ve vztahu s ostatními členy výchovy lze například zahrnout to, že rodiče jsou hlavními vychovateli dítěte a jsou za výchovu dítěte odpovědní i v jiném prostředí.

První kapitola má dvě podkapitoly, a to kapitoly s názvem 1.1 Význam rodiny a 1.2 Struktura a vztahy v rodině. V podkapitole 1.1 Význam rodiny uvádím, že je pro dítě význam rodiny zásadní v získávání základních zkušeností, dále jsem se zabývala historickým pohledem na rodinu (dítě dříve vyrůstalo v rodině vícegenerační) a pohledem současným (dítě vyrůstá v rodině nukleární). Podkapitola 1.2 pojednává o struktuře a vztazích v rodině, tedy o tom, kdo do rodiny patří a jaké jsou mezi nimi vzájemné vztahy. Zde jsem se zabývala i sourozeneckými konstelacemi.

V kapitole druhé s názvem Výchova jsem opět nejprve uvedla základní definice pojmu výchova a jejich shrnutí. Dále jsem v této kapitole uvedla 2 pojetí výchovy, a to pojetí širší a užší. Podkapitola 2.1 popisuje výchovné prostředky.

V kapitole třetí, která má název Výchovné styly, jsem nejprve uvedla základní definice výchovných stylů a následně popsala ve 4 podkapitolách různá pojetí výchovných stylů. A to dle Kurta Lewina, Model dvou dimenzí rodičovských postojů a Model devíti polí způsobů výchovy a také negativní styly výchovy.

Poslední, čtvrtá kapitola teoretické části této bakalářské práce popisuje transgenerační přenos. Zde jsem také uvedla základní definice transgeneračního přenosu. Čtvrtá kapitola má dvě podkapitoly. Podkapitola 4.1 pojednává o vědomém a nevědomém transgeneračním přenosu a podkapitola 4.2 pojednává o transgenerační psychologii. V podkapitole 4.2 jsem popsala několik základních oblastí transgenerační psychologie.

6 Praktická část

Ve výše uvedených kapitolách teoretické části této bakalářské práce jsem se zabývala rodinou, výchovou, výchovnými styly a transgeneračním přenosem. Druhá část práce bude proto zaměřena prakticky.

6.1 Výzkum

Díky poznatkům, které jsem uvedla v teoretické části této bakalářské práce, jsem se rozhodla zvolit kvantitativní druh výzkumu. Jako metodu kvantitativního výzkumu jsem zvolila dotazníkové šetření, a to především z toho důvodu, že do dotazníkového šetření lze zahrnout větší počet respondentů a lze jej provádět anonymně.

6.2 Cíl výzkumu a hypotézy

Cílem praktické části této bakalářské práce je snaha zjistit, do jaké míry se vyskytuje transgenerační přenos výchovných stylů v rodině.

K dosažení výše uvedeného cíle praktické části jsem si stanovila hlavní výzkumnou otázku, která zní:

- Do jaké míry se vyskytují prvky transgeneračního přenosu výchovných stylů u rodičů a jak jsou jimi následně ovlivněny při výchově vlastního dítěte (dětí)

K dosažení výše uvedeného cíle praktické části této bakalářské práce je nutné ověřit tyto stanovené hypotézy:

- Rodiče s nižším dosaženým vzděláním jsou více ovlivněni transgeneračním přenosem výchovných stylů nežli rodiče s vyšším dosaženým vzděláním.
- Rodiče, kterým se narodilo dítě v jejich nižším věku (>20) jsou více ovlivněni transgeneračním přenosem výchovných stylů nežli rodiče staršího věku (< 21).
- Jedinci, kteří byli v dětství vychováni autoritativním stylem výchovy své děti vychovávají demokratickým stylem výchovy.

6.3 Nástroj sběru dat

Jako metodu výzkumu jsem se tedy rozhodla pro využití dotazníku. Dotazník byl sestaven z celkem 30 otázek, které měly různou formu. Volila jsem především uzavřené otázky. Nejvíce otázek v dotazníku bylo dichotomických, respondent měl tedy na výběr z možnosti ano / ne (žena / muž). V dotazníku se vyskytovaly také otázky škálové, ve kterých respondent mohl vybrat jednu z možných odpovědí (ano, spíše ano, ne, někdy).

Několik otázek v dotazníku jsem zvolila polouzavřených a výčtových. V polouzavřených otázkách měl respondent možnost uvést jinou možnost, než mu dotazník nabízel. Výčtové otázky se týkaly především formy trestu a odměny.

Možnost otevřené odpovědi jsem zvolila u otázek týkající se věku respondenta a počtu jeho sourozenců.

V úvodu dotazníku jsem se respondentům představila a uvedla, k jakému účelu bude dotazník sloužit, tedy, že dotazník bude sloužit jen za účelem vypracování této bakalářské práce.

Dotazník jsem se pokusila rozdělit do dvou částí, a to do části, kdy respondent odpovídá na otázky týkající se toho, jak byl v dětství vychováván svými rodiči. Druhá část obsahovala otázky, které se týkají výchovy jeho dětí. Tyto dvě části jsem se rozhodla vytvořit z důvodu snadnějšího vyhodnocení cíle praktické části.

Dotazníkové šetření bylo provedeno pomocí internetového dotazníku, který byl umístěn na webových stránkách www.surio.cz.

Respondenty jsem oslovila prostřednictvím sociálních sítí a internetových diskusí. Sociální síť zastoupil server www.facebook.com a internetové diskuse web mimibazar.cz.

Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na osoby, které jsou již rodiči, a tak jsou sami vychovateli, ale zároveň mohou uvést, jakou sami prošli výchovou.

6.4 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Dotazník vyplnilo celkem 200 respondentů. Tři respondenti však nesplnili hlavní zadaná kritéria (musí být rodičem), tudíž jsem při vyhodnocování vycházela z celkového počtu 197 vyplněných dotazníků.

Každou otázku z dotazníku vyhodnotím zvlášť a uvedu dané hodnoty v jednotkách a následně i v procentech. Pro znázornění výsledných dat přiložím k některým otázkám graf.

1. Věk

První otázka dotazníkového šetření zjišťovala věk respondentů. Mezi dotazovanými respondenty byli nejvíce zastoupeni respondenti ve věku 38 let. Tento věk uvedlo celkem 14 respondentů, což odpovídá 7%. Následovali respondenti ve věku 40 let, který uvedlo 13 (6,5%) respondentů, věk 45 let uvedlo 12 respondentů, což odpovídá 6 %. Věk 30 let uvedlo 11 (5,6%) respondentů. 11 (5,6%) respondentů také uvedlo svůj věk jako 37 a 39. Následoval věk 29, který byl v dotazníkovém šetření uveden 10x, a to odpovídá 5 %. 9x (4,5%) byl uveden věk 32 a 33. Následoval věk 24 a 27, který uvedlo 8 respondentů, což odpovídá 4 %. 7 respondentů (3,5%) uvedlo jako svůj věk hodnotu 25. Následoval věk 35 a 36, který uvedlo 6 (3%) respondentů. 5x byla respondenty uvedena hodnota 23, 32, 33, 34 a 41, a to odpovídá 2,53%. Věk 22 a 26 uvedli 4 (2%). 3 respondenti uvedli věk 19, 31, 46 a 51, což odpovídá 1,5%. Dva respondenti uvedli věk 20, 21, 28, 47, 48 a 53. Nejméně respondentů dotazník vyplnilo ve věku 44, 50, 52 a 64 let, což odpovídá 0,5%.

2. Pohlaví

Druhá otázka se zabývala pohlavním respondentů. Vzorek respondentů byl zastoupen ve větší míře ženami, a to celkem 191, což odpovídá 97%. Mužů se dotazníkového šetření účastnilo pouze 6, což odpovídá 3%.

3. Počet sourozenců

Nejvíce respondentů uvedlo, že mají jednoho sourozence. Celkem tuto možnost uvedlo 111 respondentů, což odpovídá 57%. Druhou nejčastěji uvedenou odpovědí bylo, že respondent má celkem 2 sourozence (22,5%). Zajímavé zjištění bylo, že jeden

respondent uvedl, že měl celkem 8 sourozenců a následoval respondent, který uvedl, že má celkem sedm sourozenců. Jeden respondent uvedl celkem 5 sourozenců. Žádného sourozence uvedlo celkem 17 respondentů, což odpovídá 8,5%.

4. Nejvyšší dosažené vzdělání

Nejčastěji uváděli respondenti vzdělání středoškolské s maturitou, a to 112x (56,5%). Následovalo vzdělání vysokoškolské, které uvedlo 57 respondentů, což odpovídá 29,5%. Vzdělání středoškolské bez maturity uvedlo 22 respondentů (11%) a základní vzdělání uvedlo pouze 6 respondentů, což odpovídá 3%.

5. Souhlas se způsobem, jakým byl respondent vychován

U této otázky uvedlo celkem 128 (65%) respondentů možnou odpověď ano, tedy že souhlasí s tím, jakým způsobem byl vychován. Nesouhlas se způsobem, jakým byl vychován uvedlo celkem 69 respondentů, což odpovídá 35%.

6. Absolutní poslušnost

Odpověď ano uvedlo celkem 44 (22,3%) respondentů. Možnost spíše ano zvolilo 99 (50,3%) respondentů. Odpověď ne uvedlo 24 (12,2%) respondentů a odpověď nevím byla uvedena 30 (15,2%) respondenty.

7. Využívání trestů

Sedmá otázka zjišťovala, zda byl respondent potrestán, pokud rodiče neuposlechl. Možnost ano uvedlo 54 respondentů, což odpovídá 27,4%. Možnost spíše ano zvolilo 65 (33%) respondentů. Nikdy rodiče nepotrestali celkem 16 (8,1%) respondentů a možnost někdy uvedlo 62 respondentů, což odpovídá 31,5%.

8. Forma trestu

Nejvíce respondentů, 102 (31,5%), uvedlo formu trestu plácnutí, pohlavek. Následoval zákaz oblíbené činnosti, kterou uvedlo 78 (39,6%) respondentů. Domácí vězení uvedlo 60 (18,5%) respondentů. Použití slov, které vyjadřují nelibost uvedlo 46 (23,4%) respondentů. Žádný trest uvedlo 16 respondentů, což odpovídá 8,1%. Jiný druh trestu uvedlo 22 respondentů.

Vybrané odpovědi, uvedli respondenti pod možností jiné:

- „neustálé vyčítání chyby s morálním výkladem, což byl v podání mé maminky horší zlo než trest“
- „proč nám to děláš, my se pro tebe můžeme rozkrájet a tohle je tvá vděčnost“
- „Důrazné vysvětlení, proč se to nedělá, zákaz nějaké činnosti.“
- „Kombinaci vyše uvedených.zalezelo co jsme provedli“
- „zvyseni hlasu,doted evokuje pocit discomfortu“
- „hysterické scény, fyzické násilí“
- „vysvetleni,vynadani,pro ne“
- „Domluva - slovní poučení.“
- „domluva, povinnost navíc“
- „nemluvili se mnou“
- „tichá domácnost“
- „vysvětlování“
- „klečela jsem“
- „Okřiknutí“
- „výprask“
- „mlčení“⁸²

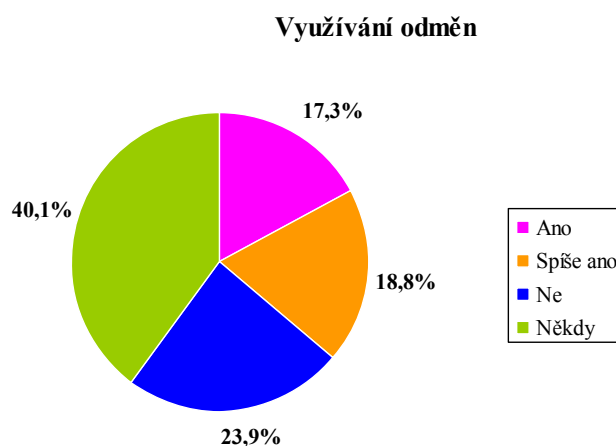
---

⁸² Analýza výsledků. Dostupné z: <https://my.surveio.com/D5S5R3D8V9H6U4C2J8B4/data/index> [cit. 2016-04-24]

9. Využívání odměn

Někdy odměny využívali rodiče u celkem 79 respondentů, což odpovídá (40,1%). Následovala odpověď s možností ne, kterou zvolilo celkem 47 respondentů, což odpovídá 23,9%. Spíše ano uvedlo 37 (18,8%) respondentů a odpověď ano bylo uvedeno 34 respondenty, což odpovídá 17,3%.

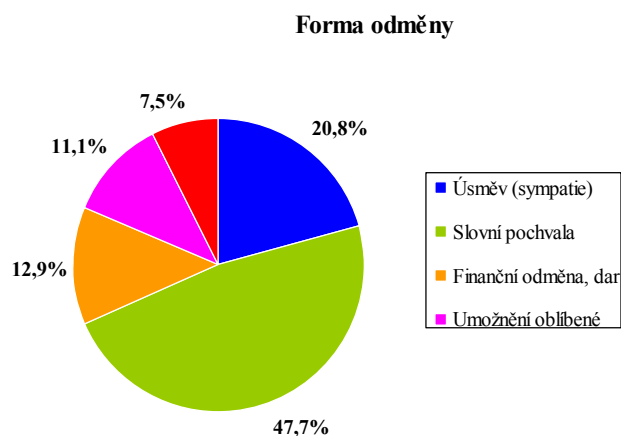
Graf č. 1 týkající se využívání odměn

10. Forma odměny

Nejčastější formu odměny respondenti uvedli slovní pochvalu. Celkem jich zvolilo tuto možnost 133 (67,5%). Následoval úsměv (sympatie), který uvedlo celkem 58 respondentů, což odpovídá 29,4%. 36 (18,3%) respondentů uvedli jako formu odměny finanční odměnu nebo dar. Umožnění oblíbené činnosti uvedlo 31 (15,7%) respondentů. Jinou možnost uvedlo 21 respondentů, což odpovídá 10,7%.

Graf č. 2 týkající se formy odměny

Vybrané odpovědi, které uvedli respondenti pod možností jiné:

- „Za vysvědčení s 1 možností si vybrat odměnu sama“
- „úspěchy byly samozřejmostí, nechválila“
- „od babičky pochvala a 10Kč“
- „to co jsem si vybrala“
- „Úplnou změnu jejich chování“
- „nepamatuji se“⁸³

11. Možnost volnosti v dětství

Na otázku č. 11 měl respondent odpovídat, zda si většinou mohl v dětství dělat co chtěl. Nejvíce respondentů vybralo možnost spíše ano, celkem 91 (46,2%). Následovala možnost ne, kterou uvedlo 59 respondentů, což odpovídá 29,9%. Možnost ano zvolilo 12 (6,1%) respondentů a možnost někdy uvedlo celkem 35 (18,8%) respondentů.

12. Rodiče jako kamarádi

Otázka č. 12 měla za úkol zjistit, zda byl pro respondenta alespoň jeden z rodičů kamarádem. Možnost ano uvedlo celkem 88 respondentů, což odpovídá 44,7%. Možnost ne, tedy že ani jeden z rodičů nebyl pro respondenta kamarádem uvedlo celkem 109 respondentů, což odpovídá 55,3%. Tato otázka měla za úkol zjistit míru využívání sociálně integračního stylu výchovy.

13. Rodiče jako autorita

Na otázku, zda byli rodiče, nebo alespoň jeden z rodičů pro respondenta autoritou, nejvíce respondentů uvedlo možnost ano. Ano vybralo celkem 180 respondentů, což odpovídá 91,4%. Možnost ne, tedy že pro něho nebyl ani jeden z rodičů autoritou uvedlo celkem 17 (8,6%) respondentů. Tato otázka měla za úkol zjistit míru využívání autoritativního stylu výchovy.

---

⁸³ Analýza výsledků. Dostupné z: <https://my.surveio.com/D5S5R3D8V9H6U4C2J8B4/data/index> [cit. 2016-04-24]

14. Shoda rodičů na výchově

Otázka týkající se shody rodičů na výchově souvisela se zjištěním míry využívání autokraticko – liberálního stylu výchovy. Nejvíce respondentů volilo možnost spíše ano, a to celkem 98 (49,7%). Následovala odpověď ano, kterou uvedlo 43 (21,8%) respondentů. Odpověď s možností ne uvedlo 27 respondentů, což odpovídá 13,7% a odpověď s možností někdy uvedlo celkem 29 (14,7%) respondentů.

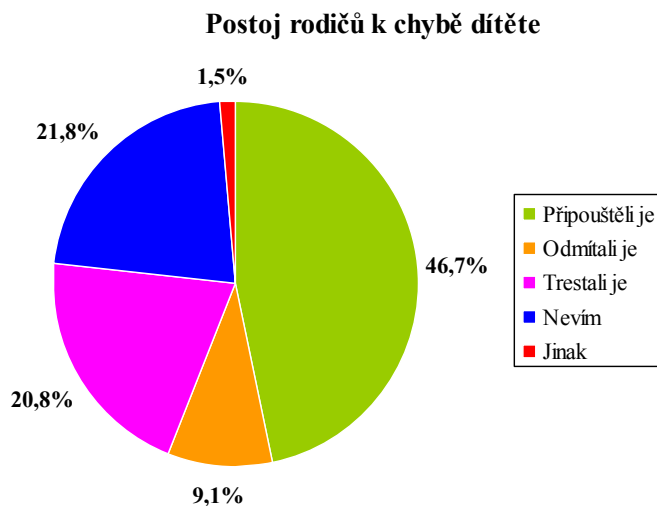
15. Dosahování nejlepších výsledků

Na otázku, která se týkala toho, zda rodiče respondenta chtěli, aby dosahoval jen nejlepších výsledků, zvolilo více respondentů možnost ne. Tedy, že je rodiče nenutili k dosahování jen nejlepších výsledků, celkem tuto možnost zvolilo 119 (60,4%) dotazovaných. Možnost ano, tedy, že rodiče nutili respondenta k dosahování jen nejlepších výsledků uvedlo celkem 78 respondentů. 78 respondentů odpovídá 39,6%.

16. Postoj rodičů k chybám

U této otázky nejvíce, tedy 92 (46,7%) respondentů uvedlo možnost, že je připouštěli. Následovala možnost nevím, kterou vybralo 43 respondentů, což odpovídá 21,8%. Možnost, že rodiče chybu trestali vybralo 41 (20,8%) respondentů a možnost, že chyby odmítali uvedlo 18 (9,1%) respondentů. Jinou možnost odpovědi zvolili 3 (1,5%) respondenti.

Graf č.3 týkající se postoje rodičů k chybě dítěte

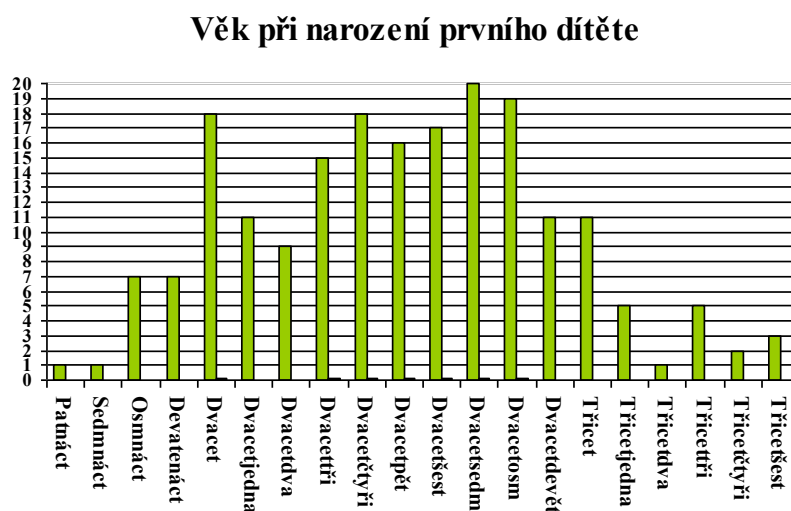
Odpovědi, které respondenti uvedli pod možností jiný:

- „slovní poučení o možnosti udělat něco jinak, abych se snažila dřív myslet než konat“
- „bylo jim to jedno“
- „pokaždé jinak“
- „Každý z rodičů jiným způsobem“⁸⁴

17. Věk při narození prvního dítěte

Další otázka dotazníkového šetření zjišťovala věk při narození prvního dítěte. Mezi dotazovanými respondenty byl nejvíce zastoupen věk 27 let, který uvedlo celkem 20 respondentů, což odpovídá 10%. Následoval věk 28, který uvedlo 19 (9,5%) respondentů. Nejméně zastoupen byl věk 15, 17, a 32 let, který uvedl vždy jeden respondent.

Graf č. 4 týkající se věku respondenta při narození prvního dítěte

18. Absolutní poslušnost od vlastních dětí

Odpověď ano, tedy, že respondent vyžaduje absolutní poslušnost od vlastního dítěte (dětí) uvedlo celkem 8 (4,1%) dotazovaných. Odpověď spíše ano uvedlo 77 respondentů, což odpovídá 39,1%. Odpověď ne, tedy, že dotazovaný nevyžaduje absolutní poslušnost od vlastního dítěte nebo dětí uvedlo celkem 49 (24,9%) respondentů. Nejvíce respondentů volilo možnost někdy. Celkem tuto odpověď uvedlo 63 respondentů a to odpovídá 32%.

⁸⁴ Analýza výsledků. Dostupné z: <https://my.surveio.com/D5S5R3D8V9H6U4C2J8B4/data/index> [cit. 2016-04-24]

19. Využívání trestů

Otázka č. 19 měla za úkol zjistit, do jaké míry trestají dotazovaní pokaždé své dítě (děti). Nejvíce, tedy 110 (55%) respondentů uvedlo možnost ne. Následovala možnost někdy, kterou uvedlo 54 dotazovaných, což odpovídá 27,4%. Spíše ano uvedlo celkem 31 (15,7%) respondentů. A možnost ano uvedli pouze 2 respondenti, což odpovídá 2%.

20. Forma trestu

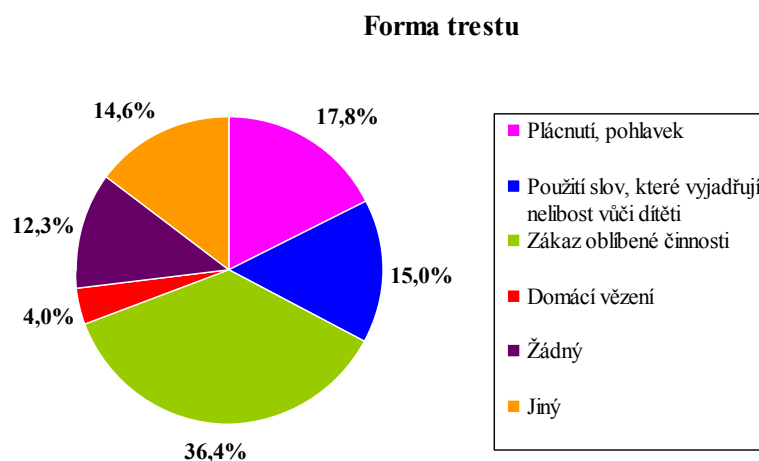
Nejčastěji respondenti uváděli formu trestu zákaz oblíbené činnosti. Tuto možnost zvolilo 92 (46,7%) respondentů. Následoval pohravek, plácnutí, které uvedlo celkem 45 (22,8%) dotazovaných. Použití slov, které vyjadřují nelibost vůči dítěti uvedlo celkem 38 (19,3%) respondentů. Možnost žádného trestu uvedlo 31 dotazovaných, což odpovídá 15,7%.

Odpovědi, které respondenti uvedli pod možností jiný:

- „Odebrání komunikačních přístrojů.“
- „Většinou ústně domlouvám a snažím se, aby udělali co po nich chci po dobrém - moc úspěchů to nemá.“
- „Důrazné vysvětlení proč se to nedělá, popř. odebrání hračky, která s neuposlechnutím souvisí.“
- „Domluva“
- „když jde o větší prohřešek, dostanou práci navíc, jinak slovní vysvětlení, domluva“
- „rozhovor a rozebrání příčin toho určitého chování - horší jak fyzický trest“
- „pohravek vyjimečně, slovní domluva a vysvětlení proč to tak musí být.“
- „Stejně jako moje maminka upřednostnuji trest podle daného prohresku“
- „trestem je pro dceru dlouhý rozhovor, proč mi to co udělala vadí,..“
- „Zatím moc netrestáme. Spíš domlouváme a hodně vysvětlujeme.“
- „vynadám jí, ale nejsou to slova nelibosti vůči dítěti“
- „vysvětlení z jakého důvodu bylo důležité poslechnout“
- „vysvětlení, co bylo špatně, co se nedělá a proč“

- „Kdyz uz, tak zakaz oblíbene cinnosti“
- „vysvetlení proc se dana vec nedela“
- „Vynadám, že zlobí a neposlouchá“
- „promluvení si o dané situaci“
- „splnění určitého úkolu“
- „zákaz pc nebo zákaz tv“
- „vysvětlení, zdůvodnění“
- „Práce, odebrání odměny“
- „ROZHOVOR A VYSVĚTLENÍ“
- „Nevsimam si ho“
- „Zákaz tabletu“
- „slovní výtka“
- „psaní textu“
- „vysvětluju“
- „práce“⁸⁵

Graf č. 5 týkající se formy trestu

⁸⁵ Analýza výsledků. Dostupné z: <https://my.surveio.com/D5S5R3D8V9H6U4C2J8B4/data/index> [cit. 2016-04-24]

21. Využívání odměn

Úkolem otázky č. 21 bylo zjistit, zda respondent pokaždé odmění své dítě, pokud se mu (jim) něco povede. Odpověď ano uvedlo celkem 142 (72,1%) dotazovaných. Odpověď ne, tedy že své dítě neodměňuje pokaždé, pokud se mu (jim) něco povede, uvedlo 55 respondentů, což odpovídá 27,9%.

22. Forma odměny

Nejběžnější formou odměny byla slovní pochvala, která byla uvedena celkem 178x (90,8%). Následoval úsměv, sympatie, který byl uveden 123x (62,8%). Finanční odměna (dar) byla uvedena 40x (20,4%) a umožnění oblíbené činnosti 62x (31,6%). Žádnou odměnu uvedli celkem 2 respondenti. Jinou formu odměny zvolilo celkem 11 (5,6%) respondentů.

Odpovědi, které respondenti uvedli pod možností jiná:

- „Nějaký bonus – třeba výlet.“
- „Dle situace si může vybrat odměnu sám – sladkost nebo hračka.“
- „Zatleskání (syn je malý)“
- „Nákupem něčeho, co si přeje“
- „Zatleskani (syn je maly)“
- „Více osobního prostoru“
- „pohlazení, sladkost“
- „výlet, dovolená,“
- „sladkost, výlet“
- „sladkost“
- „objetí“⁸⁶

---

⁸⁶ Analýza výsledků. Dostupné z: <https://my.surveio.com/D5S5R3D8V9H6U4C2J8B4/data/index> [cit. 2016-04-24]

23. Volnost dítěte

Na otázku, zda respondent dovoluje svému dítěti (dětem) dělat si co chtějí, uvedlo nejvíce dotazovaných, celkem 87 (44,2%) odpověď někdy. Následovala odpověď spíše ano, která byla uvedena 65x, což odpovídá 33%. Odpověď ne uvedlo celkem 41 (20,8%) dotazovaných a odpověď ano uvedli 4 dotazovaní, což odpovídá 2%.

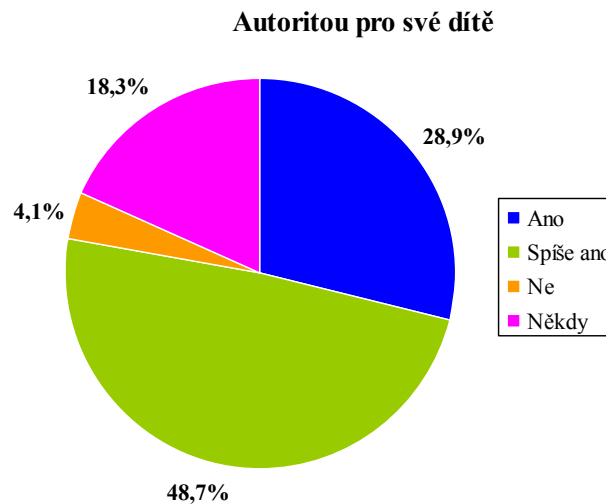
24. Kamarádem pro své dítě (děti)

Dle uvedených odpovědí se pro své dítě (děti) snaží být kamarádem celkem 43 (21,8%) respondentů. Možnost spíše ano uvedlo celkem 104 dotazovaných, což odpovídá 52,8%. Následovala odpověď někdy, kterou zvolilo 45 (22,8%) respondentů. Kamarádem pro své dítě (děti) se nesnaží být, dle uvedených odpovědí, celkem 5 (21,8%) dotazovaných.

25. Autoritou pro své dítě

Nejčastěji, tedy 96 (48,7%) dotazovaných, vybralo odpověď spíše ano, tedy že jsou pro své dítě (děti) autoritou. Následovala odpověď ano, kterou zvolilo celkem 57 respondentů, což odpovídá 28,9%. Možnost někdy uvedlo 36 (18,3%) respondentů a možnost ne uvedlo 8 (4,1%) dotazovaných.

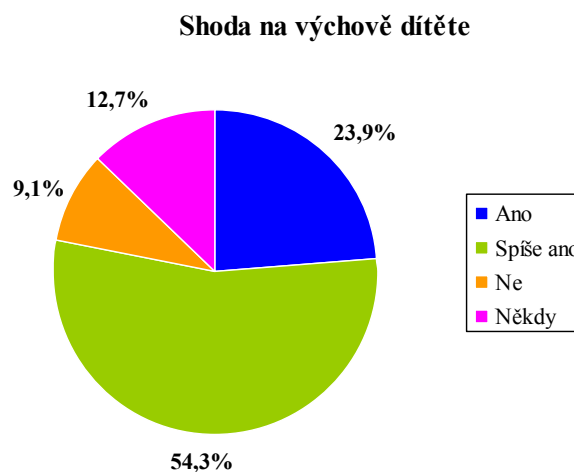
Graf č. 6 týkající se autority

26. Shoda na výchově

Nejvíce respondentů uvedlo možnost většinou ano. Celkem ji uvedlo 107 respondentů, což odpovídá 54,3%. Odpověď ano uvedlo 47 (23,9%) dotazovaných a odpověď někdy uvedlo 25 dotazovaných, což odpovídá 12,7%. Možnost ne, tedy, že se na výchově svého dítěte (děti) s partnerem neshodnou, zvolilo 18 (9,1%) respondentů.

Graf č. 7 týkající se shody na výchově dítěte

27. Dosahování nejlepších výsledků

Na otázku, zda dotazovaný vyžaduje od svého dítěte (dětí) dosahování jen nejlepších výsledků uvedlo nejvíce respondentů, tedy 76 (38,6%) odpověď ne. Následovala odpověď spíše ano, kterou uvedlo 61 (31%) dotazovaných. Odpověď někdy uvedlo 51 respondentů, což odpovídá 25,9%. Nejméně respondentů, 9 (4,6%), uvedlo odpověď ano.

28. Postoj k chybám dítěte

Nejčastěji uváděným postojem k chybám dítěte (dětí) respondenti uváděli postoj, že chyby připouští. Tuto možnost zvolilo celkem 178 dotazovaných, což odpovídá 90,4%. Odpověď nevím uvedlo 8 (4,1%) respondentů a odpověď, že chybu dítěte (dětí) odmítá uvedli 2 (1%) respondenti. Žádný respondent neuvedl odpověď, že chybu dítěte trestá. Jinou formu odpovědi uvedlo 9 (4,6%) respondentů a nejzajímavější odpovědi byly:

- „Snažíme se najít řešení, aby se chyba příště neopakovala.“
- „Jsem zklamaná, mrzí mě to a někdy to považuji za svoji chybu.“
- „Syn je malý, ale chybu připustíme, vysvětlíme proč to není správné a zopakujeme se správným postupem.“
- „Snažím se povzbudit.“
- „Záleží v čem. Je teprve ve druhé třídě.“
- „Zjišťuji co bylo důvodem chyby“
- „Mrzí mě to a snažím se vysvětlit, že chyba v mnoha případech byla zbytečná.“
- „Rozebereme to spolu a snažíme se najít řešení, aby se chyba neopakovala.“⁸⁷

29. Stejná výchova u více dětí

Na otázku, pokud má respondent více dětí a zda jsou vychovávání stejným způsobem, nejvíce dotazovaných, 57 (28,9%) uvedlo možnost spíše ano. Následovala odpověď ano, kterou uvedlo 49 (24,9%) respondentů. Odpověď ne a někdy uvedl stejný počet respondentů, celkem 10 (5,1%). 71 (36%) respondentů uvedlo odpověď, že nemá více dětí.

---

⁸⁷ Analýza výsledků. Dostupné z: <https://my.surveio.com/D5S5R3D8V9H6U4C2J8B4/data/index> [cit. 2016-04-24]

30. Stejný výchovný styl

Otázka č. 30 měla za úkol zjistit do jaké míry si respondent myslí, že při výchově svého dítěte (dětí) využívá stejný výchovný styl, jako využívali jeho rodiče. Nejčastější odpovědí byla odpověď ne, kterou uvedlo 98 (49,7%) dotazovaných. Následovala odpověď ano, kterou uvedlo 62 dotazovaných, což odpovídá 31,5%. Odpověď nevím uvedlo 37 (18,8%) respondentů.

6.5 Hypotézy

6.5.1 Hypotéza č. 1

První hypotéza se týkala dosaženého vzdělání a její znění je následující:

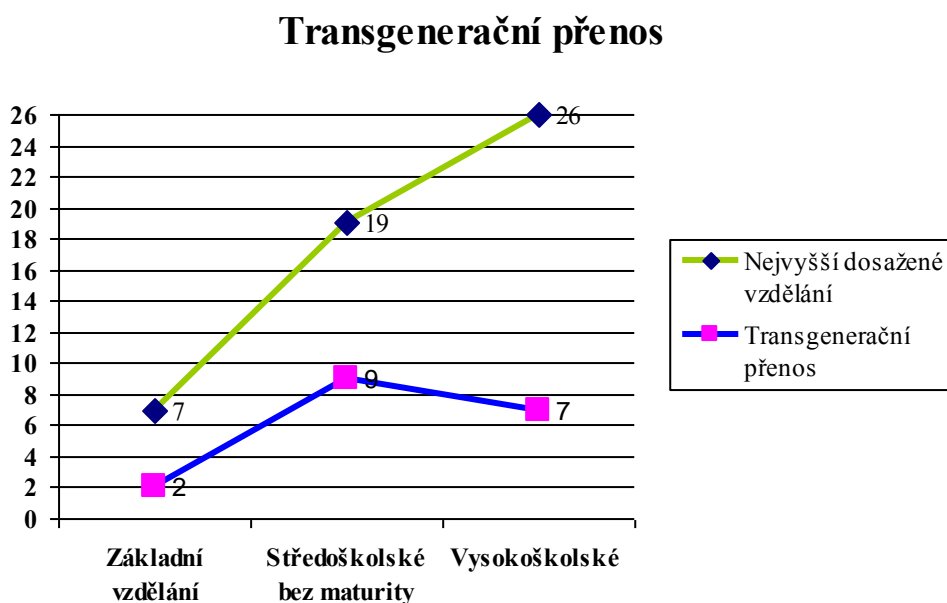
- Rodiče s nižším dosaženým vzděláním jsou více ovlivněni transgeneračním přenosem výchovných stylů nežli rodiče s vyšším dosaženým vzděláním.

Tato hypotéza, se po porovnání odpovědí z dotazníkového šetření potvrdila.

K dosažení tohoto zjištění jsem dospěla díky porovnání odpovědí týkající se vzdělání respondenta, odpovědí týkající se způsobu výchovy respondenta jeho rodiči a odpovědí týkající se způsobu výchovy dětí (dítěte) respondenta, otázky č. 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16 a otázky č. 19, 21, 23, 24, 25, 26, 27 a 28. Více viz. tabulka č. 1 v příloze. Porovnávala jsem respondenty, kteří dosáhli základního a středoškolského vzdělání bez maturity s respondenty, kteří mají vzdělání vysokoškolské.

Celkem jsem porovнала 26 respondentů. 7 respondentů dosáhlo základního vzdělání, 19 respondentů dosáhlo vzdělání středoškolského bez maturity. Těchto 26 respondentů jsem porovнала s 26 respondenty, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání. Respondentů, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání bylo v dotazníkovém šetření více, a proto jsem zvolila metodu výběru náhodným výběrem (losem) a tím dosáhla stejného počtu porovnávaných respondentů.

Graf č. 8 týkající se hypotézy č. 1

Z 26 respondentů, kteří dosáhli základního nebo středoškolského vzdělání bez maturity, celkem 11 vychovává své dítě (děti) stejným stylem výchovy, který při výchově využívali jejich rodiče.

Respondentů, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání a vychovávají své dítě stejným výchovným stylem, jako využívali rodiče při jejich výchově, bylo celkem 7.

Z výše uvedených zjištění vyplývá, že vyšší výskyt transgeneračního přenosu výchovných stylů je u rodičů, kteří dosáhli vzdělání nižšího.

6.5.2 Hypotéza č. 2

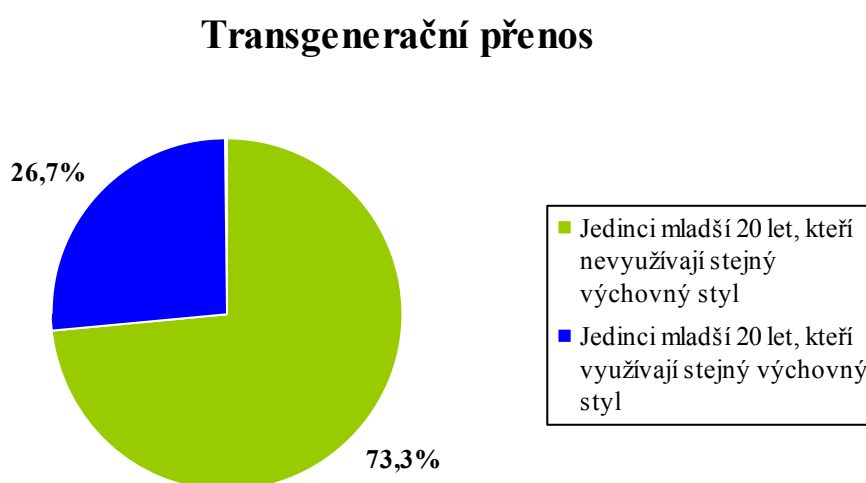
Druhá hypotéza se týkala věku respondenta a její znění je následující:

- Rodiče, kterým se narodilo dítě v jejich nižším věku (>20) jsou více ovlivněni transgeneračním přenosem výchovných stylů nežli rodiče staršího věku (< 21).

Tato hypotéza se po porovnání odpovědí z dotazníkového šetření nepotvrdila.

K dosažení tohoto zjištění jsem dospěla díky porovnání odpovědí týkající se věku respondenta při narození prvního dítěte, tj. otázka č. 17, odpovědí, které se týkali způsobu výchovy, tzn. otázky č. 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15 a 16 který využívali rodiče při jeho výchově a odpovědí, které se týkali způsobu výchovy jeho dětí (dítěte), otázky 18, 19, 21, 23, 24, 25, 26, 27 a 28. Více viz. tabulka č. 2 v příloze.

Graf č. 9 týkající se hypotézy č. 2

Dotazníkového šetření se účastnilo celkem 30 respondentů mladších a včetně 20 let. Z těchto 30 respondentů 8 využívá stejný výchovný styl při výchově vlastních dětí, jako využívali jeho rodiče. Tudiž z tohoto zjištění vyplývá, že rodiče, kterým se narodilo dítě v nižším věku, nejsou více ovlivněni transgeneračním přenosem výchovných stylů v rodině.

6.5.3 Hypotéza č. 3

- Jedinci, kteří byli v dětství vychováni autoritativním stylem výchovy své děti vychovávají demokratickým stylem výchovy.

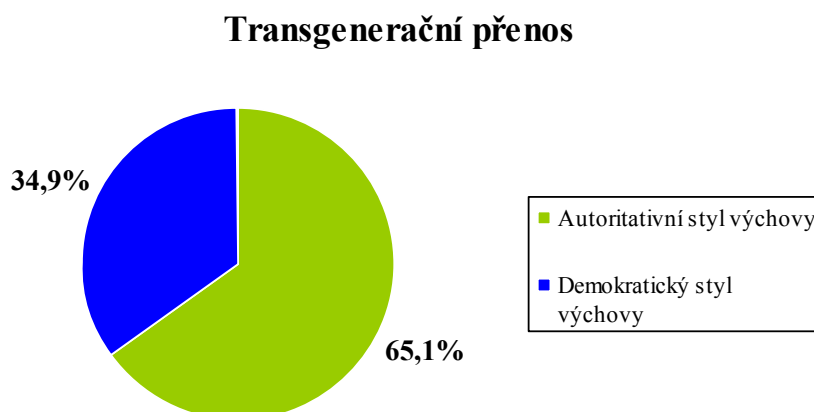
Tato hypotéza se týkala stylů výchovy a po porovnání odpovědí z dotazníkového šetření se potvrdila.

K dosažení zjištění o potvrzení této hypotézy jsem dospěla díky porovnání odpovědí z dotazníku, které se týkali autoritativního stylu výchovy, konkrétně tedy otázky č. 6, 11 a 13 a na otázky týkající se demokratického stylu výchovy, tedy otázky č. 23, 24 a 28.

Pokud respondent na první tři otázky odpověděl ano, nebo spíše ano, jednalo se o autoritativní styl výchovy. Následně jsem porovнала jeho odpovědi na otázky č. 23, 24 a 28, které se týkali demokratického stylu výchovy. Pokud na otázku č. 23 odpověděl ne / někdy, na otázku č. 24 ano / spíše ano a na otázku č. 28 odpověděl, že chybu připouští, respondent vychovává (vychovával) své potomky demokratickým stylem výchovy.

Celkem z odpovědí vyplynulo, že 56 respondentů bylo vychováno autoritativním stylem výchovy a z těchto 56 respondentů celkem 30 vychovává své dítě (děti) demokratickým stylem výchovy.

Graf č. 10 týkající se hypotézy č. 3

7 Shrnutí praktické části

V praktické části této bakalářské práci jsem se pokusila dosáhnout zjištění, do jaké míry se vyskytují prvky transgeneračního přenosu výchovných stylů v rodině.

K dosažení výše uvedeného zjištění jsem vytvořila dotazníkové šetření. Tento dotazník zjišťoval základní informace o respondentech, jako je věk, pohlaví a nejvyšší dosažené vzdělání. Díky dotazníkovému šetření jsem získala odpovědi i na další otázky, které se týkaly samotných výchovných stylů, a to výchovných stylů, které využívali při výchově rodiče respondenta, ale také otázky, které zjišťovaly, jak respondent vychovává vlastní dítě (děti).

Odpovědi, které zjišťovaly výchovný styl rodičů respondenta jsem porovnávala s odpověďmi, jak vychovává samotný respondent. Díky tomuto porovnání jsem mohla potvrdit / vyvrátit hypotézy, které jsem si pro tento výzkum stanovila.

Pro potvrzení / vyvrácení hypotéz jsem využila tabulku, která obsahovala odpovědi na otázky z dotazníku č. 6 – 16 a také otázky č. 8 – 18. Díky této tabulce jsem mohla porovnat, jak byl respondent vychován a jakým způsobem vychovává své dítě (děti) a zda dochází k transgeneračnímu přenosu výchovných stylů v rodině.

Celkem jsem si stanovila 3 hypotézy. Dvě hypotézy jsem díky zjištěným informacím potvrdila a jednu hypotézu jsem nepotvrdila.

Závěr

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo předložit přehled o rodině, výchově, výchovných stylech a především o transgeneračním přenosu. Pro dosažení výše uvedeného cíle jsem rozdělila teoretickou část do celkem 4 kapitol: Rodina, Výchova, Výchovné styly, Transgenerační přenos a pro přehlednost jsem přidala 5. kapitolu, která shrnuje teoretickou část. V každé kapitole jsem uvedla základní definice pojmu a následně se pojmem zabývala podrobněji.

Cílem praktické části této bakalářské práce bylo dosáhnout zjištění do jaké míry se vyskytují prvky transgeneračního přenosu výchovných stylů v rodině. K dosažení tohoto cíle jsem uskutečnila kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření, díky kterému jsem mohla potvrdit / nepotvrdit tyto stanovené hypotézy:

- Rodiče s nižším dosaženým vzděláním jsou více ovlivněni transgeneračním přenosem výchovných stylů nežli rodiče s vyšším dosaženým vzděláním.
- Rodiče, kterým se narodilo dítě v jejich nižším věku (>20) jsou více ovlivněni transgeneračním přenosem výchovných stylů nežli rodiče staršího věku (< 21).
- Jedinci, kteří byli v dětství vychováni autoritativním stylem výchovy své děti vychovávají demokratickým stylem výchovy.

Po vyhodnocení výše zmíněného dotazníkového šetření se mi podařilo první hypotézu potvrdit, druhou hypotézu jsem nepotvrdila a třetí hypotézu jsem potvrdila.

Díky potvrzení 2 hypotéz jsem dosáhla zjištění, že rodiče s nižším dosaženým vzděláním jsou spíše ovlivněni transgeneračním přenosem výchovných stylů nežli rodiče s vyšším dosaženým vzděláním. Dále, že jedinci, kteří byli vychováni autoritativním stylem výchovy své děti následně vychovávají demokratickým stylem výchovy.

Díky vyvrácení druhé hypotézy jsem dosáhla zjištění, že rodiče, kterým se narodilo dítě v jejich nižším věku nejsou více ovlivněni transgeneračním přenosem výchovných stylů nežli rodiče staršího věku.

Cíl teoretické i cíl praktické části byl splněn a vzhledem k dosaženému zjištění o míře výskytu transgeneračnímu přenosu výchovných stylů v rodině, jsem dospěla k závěru, že se transgenerační přenos vyskytuje poměrně často a je nedílnou součástí výchovy jedince v rodině.

Zdroje

Prameny

1. ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.
2. ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.
3. KOLAČNÁ, Eva. *O lásce manželské a rodičovské*. Praha: CEVAP, 2006., ISBN 80-86963-01-2.
4. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-383-3.
5. KRAUS, B, POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, ISBN 80-7315-004-2.
6. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 3. ISBN 80-86429-19-9.
7. MUSIL, Roman. *Pedagogika pro střední pedagogické školy*. 1.vyd. Praha: Informatorium, 2014. ISBN 978-80-7333-107-8.
8. PELCOVÁ, N., SEMRÁDOVÁ, I., *Fenomén výchovy a etika učitelského povolání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2636-9.
9. ŘÍČAN, Pavel. *S dětmi chytře a moudře: psychologie výchovy pro rodiče a prarodiče*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0343-8.
10. VALIŠOVÁ, A, KASÍKOVÁ, H., *Pedagogika pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.
11. STODŮLKOVÁ, E, ZAPLETALOVÁ, E., *Pedagogika pro střední školy*. 1. vyd. Beroun: Machart, 2011. ISBN 978-80-87517-22-2.
12. VYMĚTAL, Jan. *Obecná psychoterapie*. 2. vyd., rozš. a přeprac. Praha: Grada, 2004, Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-0723-5.

Slovníky a encyklopedie

1. HARTL, P, HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
2. PRŮCHA, Jan (ed.). *Pedagogická encyklopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-546-2.
3. PRŮCHA, J, WALTEROVÁ, E, MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, ISBN 80-7178-029-4.

Elektronické zdroje

1. POKORNÁ, M. Stereotypy pracovníků klokánek. Brno, 2010. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/273776/fss_b/Bakalarska_prace.txt. Diplomová práce, Masarykova univerzita v Brně
2. ŠLAHOROVÁ, Lucie, *Způsoby výchovy v rodině*. Brno 2010, Dostupné z : https://is.muni.cz/th/216586/ff_b_a2/ledenBak.txt, Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně
3. Analýza výsledků. Dostupné z: <https://my.surveio.com/D5S5R3D8V9H6U4C2J8B4/data/index> [cit. 2016-04-24]

Přílohy

Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Markéta Skalová a v rámci studia na HTF UK v Praze bych Vás chtěla požádat o vyplnění následujícího dotazníku. Tento dotazník bude sloužit k vyhotovení praktické části mé bakalářské práce s názvem Transgenerační přenos výchovných stylů v rodině. Dotazník je zcela anonymní a bude sloužit výlučně k vypracování této bakalářské práce.

Děkuji Vám za spolupráci a čas, který jste věnovali vyplnění tohoto dotazníku.

1. Věk ...
2. Pohlaví
  - a) Žena
  - b) Muž
3. Počet sourozenců ...
4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
  - a) Základní
  - b) Středoškolské bez maturity
  - c) Středoškolské s maturitou
  - d) Vysokoškolské
5. Souhlasíte se způsobem, jakým jste byl/a vychováván/a?
  - a) Ano
  - b) Ne
6. Vyžadovali po Vás rodiče vždy absolutní poslušnost?
  - a) Ano
  - b) Většinou ano
  - c) Ne
  - d) Někdy

7. Pokud jste rodiče neposlechl/a byl jste potrestán?
- a) Ano
  - b) Většinou ano
  - c) Ne
  - d) Někdy
8. Jaký druh trestu rodiče nejvíce uplatňovali?
- a) Plácnutí, pohlavek, ...
  - b) použití slov, které vyjadřují nelibost vůči dítěti (ted' tě nemám ráda, apod.)
  - c) Zákaz oblíbené činnosti
  - d) domácí vězení
  - e) Žádný
  - f) Jiný
9. Odměňovali Vás rodiče , když se Vám něco povedlo?
- a) Ano
  - b) Většinou ano
  - c) Ne
  - d) Někdy
10. Jakou formu měla nejčastěji odměna?
- a) Úsměv (sympatie)
  - b) slovní pochvala
  - c) Finanční odměna, dar
  - d) Umožnění oblíbené činnosti
  - e) Jiná
11. Mohl/a jste většinou dělat v dětství vše co jste chtěl/a?
- a) Ano
  - b) Většinou ano

- c) Ne
- d) Někdy

12. Byli pro Vás rodiče, nebo alespoň jeden z nich, spíše kamarádi?

- a) Ano
- b) Ne

13. Byli pro Vás oba rodiče, nebo alespoň jeden z nich, autoritou?

- a) Ano
- b) Ne

14. Shodli se rodiče na Vaší výchově?

- a) Ano
- b) Většinou ano
- c) Ne
- d) Někdy

15. Požadovali po Vás rodiče, aby jste dosahoval vždy jen nejlepších výsledků?

- a) Ano
- b) Ne

16. Jak se rodiče stavěli k vašim chybám?

- a) Připouštěli je
- b) Odmítali je
- c) Trestali je
- d) Nevím
- e) Jinak ...

17. Kolik Vám bylo při narození Vašeho prvního dítěte?

18. Vyžadujete po svém dítěti (dětech) absolutní poslušnost?

- a) Ano
- b) Většinou ano

- c) Ne
- d) Někdy

19. Trestáte své dítě (děti) pokaždé, když neuposlechne?

- a) Ano
- b) Většinou ano
- c) Ne
- d) Někdy

20. Jaký druh trestu nejvíce využíváte?

- a) Pohlavek, plácnutí
- b) Použití slov, které vyjadřují nelibost vůči dítěti (teď tě nemám ráda, apod.)
- c) Zákaz oblíbené činnosti
- d) Žádný
- e) Jiný .....

21. Odměňujete své dítě (děti) pokaždé, když se mu (jim) něco povede?

- a) Ano
- b) Ne

22. Jakou formu odměny nejvíce využíváte?

- a) Úsměv, sympatie, pochvala
- b) Finanční odměna, dar
- c) Umožnění oblíbené činnosti
- d) Žádnou
- e) Jinou ....

23. Dovolujete svému dítěti (svým dětem) dělat si co chtějí?

- a) Ano
- b) Většinou ano
- c) Ne

d) Někdy

24.Snažíte se pro své dítě (děti) být spíše kamarádem?

a) Ano

b) Většinou ano

c) Ne

d) Někdy

25.Jste pro své děti autorita?

a) Ano

b) Většinou ano

c) Ne

d) Někdy

26.Shodnete se s partnerem na výchově dítěte (děti)

a) Ano

b) Většinou ano

c) Ne

d) Někdy

27.Vyžadujete po svém dítěti (svých dětech), aby dosahovali jen nejlepších výsledků?

a) Ano

b) Většinou ano

c) Ne

d) Někdy

28.Jak se stavíte k tomu, pokud vaše dítě (děti) udělá (udělají) nějakou chybu?

a) Připouštěli je

b) Odmítali je

c) Nevím

d) Jinak ...

29. Pokud máte více dětí, vychováváte (vychovávali jste) je zcela stejným způsobem?

- a) Ano
- b) Většinou ano
- c) Ne
- d) Někdy

30. Myslíte si, že užíváte stejný styl výchovy, jako využívali rodiče při Vaší výchově?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

Tabulky

Tabulka č. 1 týkající se hypotézy č. 1

Respondent	Vzdělání		Poslušnost	Trest	Odměna	Volnost	Kamarádi	Autorita	Shoda	Nejlepší výsledky	Chyba
1	Z	rodiče	ně	ně	a	a	a	a	sa	n	přip
		on	n	ně	a	sa	a	a	ně	n	přip
2	Z	rodiče	ně	a	ně	zoč	ně	a	a	n	přip
		on	sa	sa	a	ně	sa	sa	sa	n	přip
3	Z	rodiče	sa	ně	sa	n	n	n	a	n	nevím
		on	ně	n	a	n	ně	sa	ně	sa	přip
4	Z	rodiče	a	a	n	n	n	a	n	a	tr
		on	n	ně	a	ně	sa	ně	sa	n	přip
5	Z	rodiče	a	sa	ně	ně	a	a	a	a	nevím
		on	a	ně	a	n	ně	ně	a	a	přip
199	BM	rodiče	sa	ně	ně	ně	ně	a	ně	a	nevím
		on	sa	ně	a	sa	sa	sa	n	sa	přip
191	BM	rodiče	n	n	n	a	n	n	n	n	nevím
		on	sa	ně	a	sa	a	a	n	a	odmít
174	BM	rodiče	ně	ně	a	ně	n	a	a	n	přip
		on	n	n	a	n	ně	ně	sa	a	přip
166	BM	rodiče	a	ně	n	sa	a	a	sa	a	přip
		on	sa	n	a	sa	sa	sa	n	n	přip
143	BM	rodiče	sa	sa	ně	sa	n	a	a	a	trest
		on	ně	n	a	ně	a	sa	a	ně	přip
138	BM	rodiče	sa	sa	a	sa	a	a	sa	a	přip
		on	sa	sa	a	sa	a	a	a	sa	přip
135	BM	rodiče	sa	sa	a	sa	n	a	sa	n	nevím
		on	sa	sa	a	n	a	sa	sa	sa	přip
131	BM	rodiče	ně	ně	a	sa	a	a	sa	n	přip
		on	ně	n	a	ně	ně	sa	sa	ně	přip

		rodiče	ně	n	ně	sa	a	a	sa	n	nevím
115	BM	on	sa	ně	n	ně	ně	sa	a	sa	přip
		rodiče	sa	ně	ně	ně	a	n	sa	n	nevím
114	BM	on	ně	n	a	ně	ně	sa	sa	ně	přip
		rodiče	sa	ně	ně	sa	a	a	sa	n	přip
109	BM	on	sa	ně	n	ně	a	a	sa	n	přip
		rodiče	a	a	n	ně	n	a	sa	a	trest
103	BM	on	ně	ně	a	ně	sa	n	sa	ně	přip
		rodiče	sa	ně	sa	sa	a	a	a	n	přip
96	BM	on	ně	ně	a	ně	sa	a	a	ně	přip
		rodiče	sa	ně	a	sa	a	a	a	a	přip
83	BM	on	sa	ně	a	ně	ně	a	a	sa	přip
		rodiče	sa	sa	ně	n	n	a	n	n	trest
80	BM	on	ně	n	a	ně	sa	ně	sa	n	přip
		rodiče	sa	a	ně	ně	n	a	n	a	trest
67	BM	on	ně	n	a	sa	sa	a	sa	ně	přip
		rodiče	sa	a	a	sa	a	a	sa	a	přip
66	BM	on	sa	sa	a	ně	sa	sa	n	ně	přip
		rodiče	a	a	n	n	n	a	n	a	nevím
31	BM	on	sa	sa	a	ně	a	a	a	sa	přip
		rodiče	a	sa	sa	n	a	a	a	n	nevím
22	BM	on	a	n	a	n	a	sa	a	sa	přip
		rodiče	ně	ně	ně	ně	a	a	a	n	přip
13	BM	on	ně	ně	a	n	a	a	a	n	přip
		rodiče	ně	ně	a	sa	a	a	sa	n	přip
11	BM	on	sa	n	a	sa	sa	sa	n	sa	přip
		rodiče	sa	ně	ně	sa	a	a	sa	a	nevím
198	VŠ	on	ně	ně	a	ně	ně	ně	a	sa	přip
		rodiče	a	a	ně	sa	n	a	ně	a	trest
186	VŠ	on	ně	ně	a	a	sa	a	n	sa	přip
		rodiče	a	sa	n	n	n	n	ně	a	nevím
181	VŠ	on	n	n	n	sa	sa	a	sa	ně	přip
		rodiče	a	a	sa	sa	a	a	a	n	přip
175	VŠ	on	sa	n	a	ně	sa	a	sa	ně	přip
		rodiče	sa	a	n	n	n	a	a	a	trest
171	VŠ	on	ně	n	n	n	sa	sa	sa	sa	přip
		rodiče	n	sa	sa	sa	a	a	sa	a	trest
161	VŠ	on	sa	n	sa	n	sa	ně	sa	sa	přip
		rodiče	a	a	n	n	n	a	sa	a	nevím
159	VŠ	on	ně	n	a	ně	a	sa	ně	ně	přip
		rodiče	n	sa	n	sa	n	n	n	n	trest
157	VŠ	on	ně	n	n	sa	ně	sa	a	n	přip
		rodiče	sa	ně	a	sa	a	a	sa	n	přip
150	VŠ	on	sa	ně	a	ně	sa	a	sa	ně	přip
		rodiče	sa	a	a	sa	a	a	a	n	přip
149	VŠ	on	sa	n	a	sa	sa	sa	sa	sa	přip
		rodiče	sa	sa	sa	n	a	a	ně	a	trest
144	VŠ	on	sa	ně	a	sa	sa	n	ně	n	trest
		rodiče	a	ně	ně	n	a	a	ně	a	přip
136	VŠ	on	sa	n	n	n	a	sa	a	a	přip
		rodiče	sa	sa	ně	ně	n	a	sa	a	trest
128	VŠ	on	ně	ně	a	ně	ně	sa	sa	sa	přip
123	VŠ	rodiče	sa	sa	ně	sa	n	a	sa	a	trest

		on	sa	ně	a	sa	sa	sa	sa	a	nevím
116	VŠ	rodiče	ně	ně	ně	n	n	a	sa	n	přip
		on	sa	n	n	ně	ně	sa	sa	ně	přip
111	VŠ	rodiče	a	a	ně	n	n	a	sa	a	trest
		on	sa	n		sa	sa	sa	n	sa	přip
108	VŠ	rodiče	n	ně	ně	ně	n	a	ně	n	trest
		on	ně	n	a	sa	sa	a	sa	n	přip
92	VŠ	rodiče	a	sa	a	sa	n	a	sa	n	přip
		on	ně	n	n	n	ně	a	n	n	přip
74	VŠ	rodiče	sa	sa	ně	ně	a	a	ně	n	přip
		on	ně	n	a	sa	a	n	n	sa	přip
64	VŠ	rodiče	sa	ně	sa	sa	n	a	sa	n	nevím
		on	sa	ně	a	ně	ně	sa	sa	ně	přip
63	VŠ	rodiče	ně	sa	ně	sa	n	a	ně	n	trest
		on	ně	ně	n	sa	ně	sa	sa	n	přip
60	VŠ	rodiče	ně	n	a	ně	a	a	sa	n	nevím
		on	n	n	a	sa	a	sa	sa	n	přip
47	VŠ	rodiče	sa	n	a	sa	a	a	a	n	přip
		on	sa	n	a	n	sa	a	a	ně	přip
12	VŠ	rodiče	sa	a	ně	sa	a	a	a	a	trest
		on	a	sa	n	n	sa	ně	n	ně	přip
5	VŠ	rodiče	ně	n	a	sa	a	a	a	ně	přip
		on	ně	n	a	ně	sa	sa	a	ně	přip

Tabulka č. 2 týkající se hypotézy č. 2

Respondent	Věk		Poslušnost	Trest	Odměna	Volnost	Kamarádi	Autorita	Shoda	Nejlepší výsledky	Chyba
199	20	rodiče	a	a	n	n	n	a	n	a	trest
		on	n	n	a	ně	a	sa	sa	n	přip
193	20	rodiče	sa	sa	sa	a	a	n	ně	ně	nevím
		on	ně	ně	a	a	ně	sa	sa	sa	přip
184	20	rodiče	a	a	n	n	n	n	sa	a	trest
		on	ně	n	a	n	ně	a	n	sa	trest
182	20	rodiče	a	sa	sa	n	n	a	sa	a	trest
		on	ně	n	a	n	a	sa	n	ně	přip
180	18	rodiče	n	ně	ně	sa	n	a	n	a	trest
		on	sa	n	n	n	n	sa	sa	n	přip
173	18	rodiče	n	ně	ně	sa	n	n	ně	n	přip
		on	n	n	a	ně	sa	sa	a	n	přip
164	19	rodiče	a	sa	n	n	n	a	ně	a	odmítali
		on	n	n	a	ně	sa	sa	a	ně	přip
156	15	rodiče	a	a	a	a	a	a	a	a	přip
		on	a	a	a	n	a	a	a	a	přip
155	20	rodiče	sa	sa	ně	sa	n	n	ně	a	odmít
		on	n	ně	a	sa	sa	n	n	n	přip
149	20	rodiče	sa	a	a	sa	a	a	a	n	přip
		on	sa	n	a	sa	sa	sa	sa	sa	přip
148	18	rodiče	a	sa	ně	ně	a	a	a	a	nevím
		on	a	ně	a	n	ně	ně	a	a	přip
146	19	rodiče	n	a	a	sa	a	a	a	n	přip
		on	ně	sa	a	ně	a	sa	sa	ně	přip
145	19	rodiče	sa	sa	n	n	n	a	n	a	odmít

		on	ně	n	a	ně	sa	a	sa	ně	přip
123	18	rodiče	sa	sa	ně	sa	n	a	sa	a	trest
		on	sa	ně	a	sa	sa	sa	sa	a	nevím
103	20	rodiče	a	a	n	ně	n	a	sa	a	trest
		on	ně	ně	a	ně	sa	n	sa	ně	přip
94	20	rodiče	n	ně	ně	ně	a	a	sa	n	přip
		on	sa	n	n	ně	ně	ně	ně	ně	přip
90	20	rodiče	sa	sa	n	n	n	a	sa	a	odmít
		on	n	ně	n	sa	sa	sa	a	ně	přip
82	18	rodiče	ně	a	ně	ně	a	a	a	n	přip
		on	sa	sa	a	ně	sa	sa	sa	n	přip
80	19	rodiče	sa	sa	ně	n	n	a	n	n	trest
		on	ně	n	a	ně	sa	ně	sa	n	přip
77	20	rodiče	n	ně	ně	sa	n	a	sa	n	přip
		on	n	sa	a	sa	sa	a	a	n	přip
65	19	rodiče	sa	a	a	sa	a	a	sa	a	trest
		on	sa	n	n	n	ně	a	n	sa	přip
59	19	rodiče	sa	sa	n	ně	n	a	sa	a	přip
		on	ně	n	a	ně	n	sa	sa	ně	přip
52	20	rodiče	a	a	ně	n	n	n	n	a	odmít
		on	n	n	a	ně	ně	sa	sa	ně	přip
48	18	rodiče	sa	a	ně	ně	n	a	ně	n	odmít
		on	ně	n	n	ně	sa	sa	a	n	přip
38	20	rodiče	a	a	sa	n	n	a	sa	a	trest
		on	ně	n	a	ně	sa	n	n	ně	přip
31	19	rodiče	a	a	n	n	n	a	n	a	odmít
		on	sa	sa	a	ně	a	a	a	sa	přip
25	20	rodiče	sa	sa	ně	sa	n	a	ně	n	přip
		on	ně	ně	n	sa	sa	ně	sa	ně	přip
22	17	rodiče	a	sa	sa	n	a	a	a	n	nevím
		on	a	n	a	n	a	sa	sa	sa	přip
14	20	rodiče	sa	sa	n	a	a	a	sa	n	přip
		on	sa	n	n	sa	a	a	ně	n	přip
106	18	rodiče	sa	sa	ně	sa	a	a	a	n	přip
		on	a	ně	a	ně	sa	a	sa	sa	přip

Seznam grafů

1. Graf č. 1 týkající se využívání odměn, str. 36
2. Graf č. 2 týkající se formy odměny, str. 36
3. Graf č.3 týkající se postoje rodičů k chybě dítěte, str. 38
4. Graf č. 4 týkající se věku respondenta při narození prvního dítěte, str. 39
5. Graf č. 5 týkající se formy trestu, str. 41
6. Graf č. 6 týkající se autority, str. 44
7. Graf č. 7 týkající se shody na výchově dítěte, str. 44
8. Graf č. 8 týkající se hypotézy č. 1, str. 47
9. Graf č. 9 týkající se hypotézy č. 2, str. 48
10. Graf č. 10 týkající se hypotézy č. 3, str. 49

Summary

The theoretical part of this thesis was written in order to provide an overview of the family, upbringing, educational styles and mainly transgeneration transmission. To achieve the above objective was divided into theoretical part of a total of four chapters: Family, Education, Educational styles, Transgeneration transmission and clarity I added the fifth chapter, which summarizes the theoretical part. In each chapter, I stated definition of the term and subsequently dealt with in detail.

The practical part of this thesis was written in order to identify the extent to which there are elements of transgeneration transmission of educational styles in the family. To achieve this, I conducted quantitative research by questionnaire through which I could confirm / reject the set following hypotheses:

- Parents with lower educational attainment are more influenced transgeneration transmission rearing styles than parents with higher educational attainment.
- Parents who have a child born in their younger age (> 20) are more influenced transgeneration transmission rearing styles than parents of older age (< 21).
- Individuals who were trained in childhood authoritarian style of education teach their children a democratic style of education.

After evaluating the above-mentioned questionnaire I was able to confirm the first hypothesis, the second hypothesis was not confirmed and the third hypothesis was confirmed.

Thanks to confirm two hypotheses, I reached the finding that parents with lower educational attainment are more affected transgeneration transmission rearing styles than parents with higher educational attainment. Furthermore, individuals who were brought authoritarian style of education their children then raise democratic parenting style.

Thanks to refute the second hypothesis I reached the finding that parents who gave birth to their child in a younger age are more influenced transgeneration transmission rearing styles than parents of older age.

Objective theoretical and practical part of the goal was met, due to the achieved findings on the prevalence transgeneration transmission of educational styles in the family, I have concluded that transgeneration transmission is relatively common and is an integral part of the family education.